

FÉHER MIKLÓS

ajánlja legkínőbb gazdasági gépeit, angol, francia, valamint amerikai legnevezetesebb gyárosok gyártmányait.
A legújabb s minden tekintetben az eddigelé készültet felülmúló kitűnő járgonyos eszélőgépeit, a től 6 lérejeig; továbbá svájci vertikális oszlopos járgony eszélőt, a leghíre-ebb Horsby gözeséplőgépeit, Howard széna-forgató és önműködő szénagyújtót. — A legújabb s legkényesebb „Spring Balance” arató-gépet.
Budapest, Iroda és raktár: álló-ut 12-dik szám, „Köztelek” épület országgazdasági egyesület.
Bécs, Löwengasse Nr. 24.

Hirdetmény!

Egy ügyes péklegény keres- tetik, ki minőségben üzletvezető esetleg üzletárássá is lehet. — Bővebb értesítést ad Rozsnyón (Gömör) Tomalek András, 264 (3-3) építő-mester.

A „Franklin-társulat” magyar iro- dalmi intézet kiadásában Budapest (egyetem-utca 4. k. sz.) megjelent és minden könyvtárhoz is kapható:

Kis dekameron.

válogatott beszédek a serdülő ifjuság számára.
Irtá Jókai Mór.
Ára kemény kötésben 2 fr.

A magy. általános földhitel-részvény-társaság

(befizetett tőke 10 millió forint o. é.)

5¹/₂ és 6⁰/₁₀-kos záloglevelei

az előbbie 34 év alatt, az utóbbiak 24 1/2 év alatt fél éves sor- lások után névértékben visszafizetendők, biztosságuk és kamat- jövedelmük folytán tők befizetésére igen alkalmasak, napi arfo- lyamon kaphatók: 282 (1-3)

Budapest: a társaság főpénztárnál (Thonet-udvar) a ma- gyar lezárt- és váltóbanknál (ezelőtt Malvieux C. J.); a franco-magyar bank váltóházában; Totis és társa, ezelőtt Wahrmann és fia uraknál (Deák- utca); Fuchs, m. k. udv. pénzváltó urnál (Deák-utca); Glatz, Holzwarth és Schubert uraknál (Dianaf-úrdó); valamint minden takarékpénztárnál és banknál a vidéken, melyek megrendeléseket is fogadnak el a záloglevelekre.
A magyar általános földhitel-részvénytársulat zá- loglevelei a m. kir. pénzügyminisztérium 1872-dik jul. 31-én kelt 35.058. sz. kibocsátására szerint minden pénzügyi igaz- gatóságnál és állampénztárnál cantio gyanánt elfogadhatók.

A „Franklin-társulat”

magyar irodalmi intézet kiadásában (Budapesten egyetem-utca 4-ik szám) megje- lent és minden könyvkereskedésben kapható:

A MAGYAR

ÖNVÉDELMI HARCZ TÖRTÉNETE.

1848—1849.

Regényes leírásokkal a népnek

irta TÓVÖLGYI TITUSZ.

4-adrét, 400 nyomt. hasábra terjedve, 32 képpel díszítve. Füzve 1 frt 50 kr.

Orvosi tanácsadó városon és falun

LENGYEL DÁNIEL, orvostudortól.

Második kiadás. (464 lap, 8-adrét.) Füzve 1 frt 50 kr.

A legbiztosabb és legkellemebb szer váltóláz ellen.
különösen gyermekeknek, kik a keserű Chinin másképp bevenni nem képesek, a

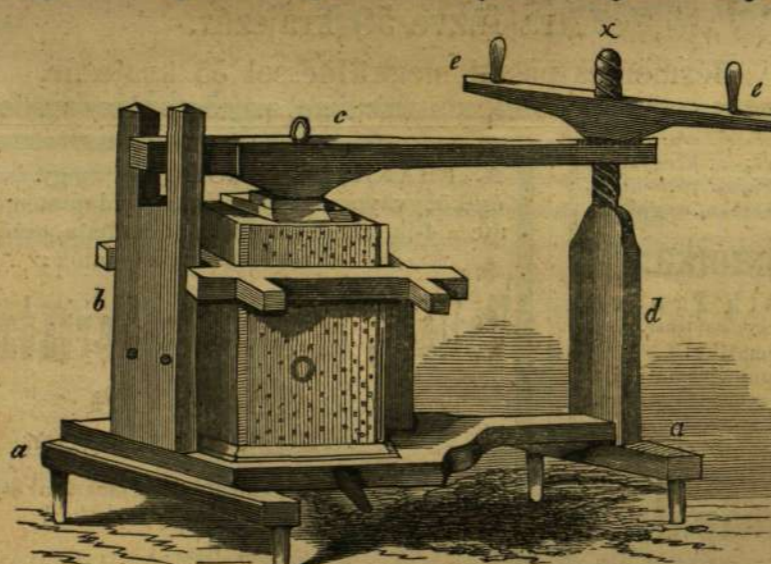
Chinin-csokoládé

Chinin-czukor

Rozsnyay M. gyógyszerészől Zomban Tolnamegyében, melyeket a magyar orvosok és természet- vizsgálok nagygyűlése Fiumében pályadíjjal koszoruzott.
Kapható vszgy megrendelhető a birodalom minden jóhírű gyógyszerésztárában.
A hamisításoktól óvakodni kell! Mindenki csak a Rozsnyay M.-féle pályakoszoru- zott készítményt kérje és fogadja el. 135 (29-0)

American-Pills by Böldt Böldt egészségi labdaccai

vértisztítási labdacok.
E labdacok sokszoros alkalmazást és sokszoros ma- gasztalást vívtak ki. Ajánlhatók e labdacok a vér tisztítására megelőző betegségek után; a fölösleges és rossz nedvek eltávolítására (növekvő testgyarapodásnál kevés mozgás mellett); továbbá oly egyéneknek, kik rossz emésztésben, savanya felbőgösben, évszgytalanságban, szédülésben és vértörli-dásban szenved- nek. E labdacok különös ajándatot érdemelnek a gutaláltésre hajlamot mutató egyéneknek.
Egy doboz 65 70 labdacok ára 1 ft. 50 kr. (10 kr. több.)
Központi raktára: Droguerie medicinale: Böldt A. H. Genfben (Helvetia). Valódián kapható: Pesten: Török József gyógyszerész és főfelügyelvény- zőnél Magyarországi számára, király-utca 7. szám. és For- mágyi Ferencz gyógytárában Erőcsényi-tér 26. sz. Budán: Wlasek E., Szegeden: Kiss, Sz. -Fehérvárott: Diehalla Gy., Egerben: Küllner, Temesvárott: Pecher, Brassón: Fabik, Kolozsvárott: Wolff, Bécsben: Kozdera J. am hohen Markt 12. gyógyszerész uraknál. 217 (9-0)

NÉPSZERŰ SZŐLÉSZETI ÉS BORÁSZATI KÉZIKÖNYV.
Vegetári és köztapasztalatok nyomán irta dr. PERLAKY MIHÁLY.
Számos fametszvénynyel.
(Nagy 8-rét, VIII, 192 lap.) — Füzve ára 1 ft. 50 kr.

Tartalom: Első-6. Első rész. Borvegytani előismeretek. Második rész. Szőlőmívelés. Harmadik rész. Pinczegazdászati. Első fejezet. A borkészítés. Máso- dik fejezet. A borkezelés.
E könyv a bortermelés minden ágát alaposan és népszerűen tárgyalja; tehát a szerző által mult évben irt és pályajutalmazott borászati kézikönyvet átdolgozva, itt kiba- gyással, ott bővítéssel, újabb eszmékkel és gyakorlati utmutatásokkal egészírtítve, gaz- dagítva, magával a szőlőmíveléssel egészíti ki, hogy borászaink, kik szőlőmíveléssel is fog- lalkoznak mind a szőlő, mind a bormívelés lehetőleg teljes tanát ugyanazon tudományos alapra fektetve birhassák.

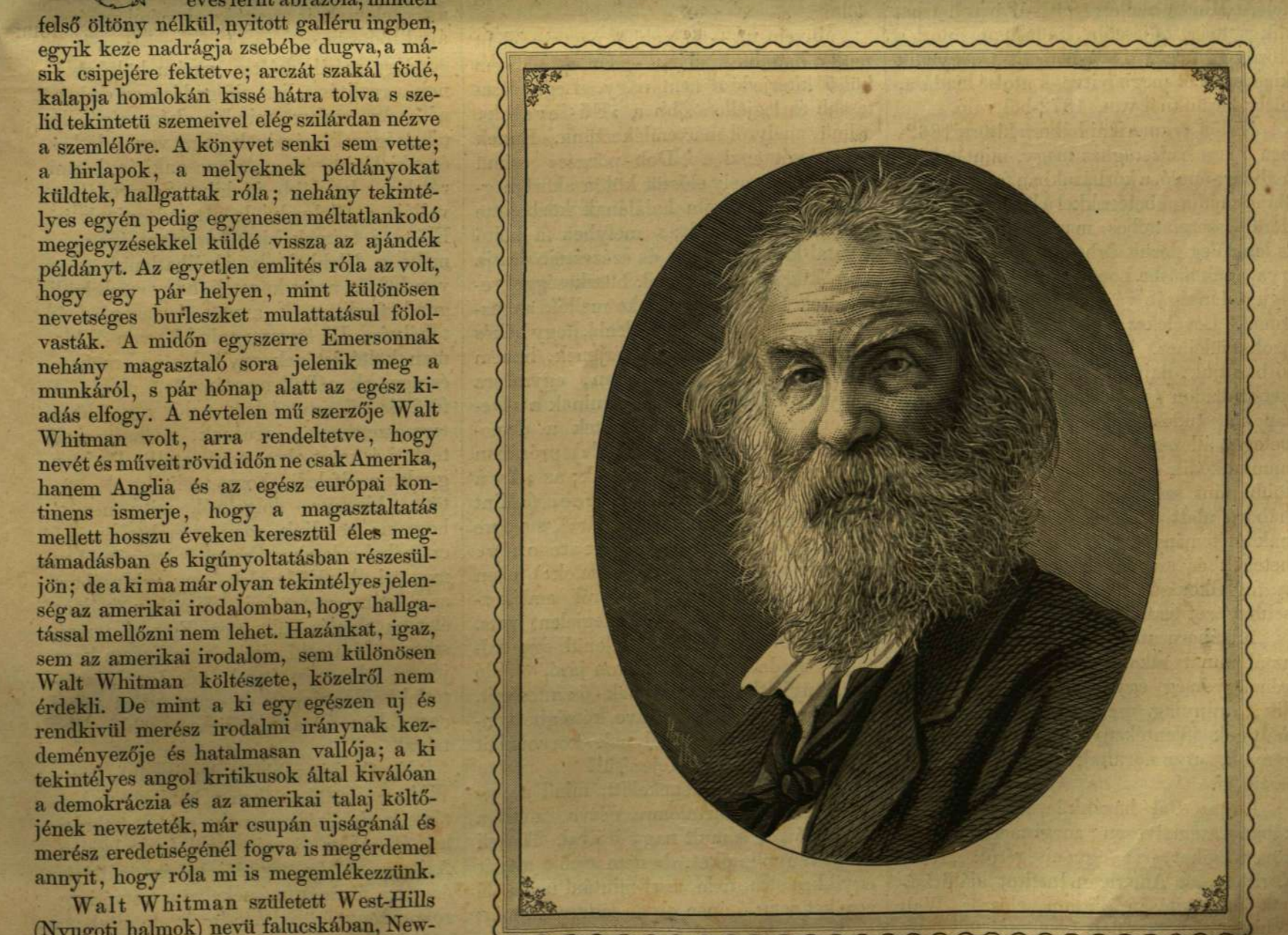
Budapest, junius 14-én 1874.

24-dik szám. ELŐFIZETÉSI FÜLTÉTELEK: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft., félévre 6 ft. Csupán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft., félévre 4 ft. Csupán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft., félévre 3 ft. XXI. évfolyam.

HIRDETÉSEK DIJA: Egy ötször hasábozott petit sor, vagy annak helye egyszeri igtatásnál 15 krajczár; többszöri igtatásnál 10 krajczár. Bélyegdíj külön minden igtatás után 30 krajczár. Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad Bécsben: Haussenstein és Vogler, Wallfischgasse Nr. 10, Moasse R. Seilerstätte Nr. 2 és Opellik A. Wollzeile Nr. 22.

WALT WHITMAN, a demokrácia költője.
z 1855. év nyarán száz lapra terjedő kis füzet jelent meg »Fűt-levelek« címmel, New-Yorknak egyik jelen- tékeltebb kiadójánál. A könyv czimlapján a szerző neve helyett egy aczélmé- szet volt, mely egy 30—35 éves férfit ábrázola, minden

helyre, s mintegy négy vagy öt nemze- dékkel előbb telepedtek meg ott. Anyja holland nő vala. A fiu alig hogy valamit tanult, 13 éves korában egy könyvnyom- dába állott be szedőnek; három év mulva mint vándorló néptanítóval találkozunk vele, a ki a tengerpart mentén fekvő fa- lukban, itt is, ott is, gyermekeket tanít, s a tanítványok szülőimél nyer ellátást. Már innét ir néhány rajzot a »Democratic Re- view« számára, melyek akkor figyelmet költöttek. Majd abba hagyja a vándor

WALT WHITMAN.

Walt Whitman szillett West-Hills (Nyugoti halmok) nevű falucskában, New-Yorktól mintegy 30 angol mérföldnyire, 1819-ben május 31-kén. Ősei Angliából jöttek, az első beköltözők közt, arra a

bálta, annak minden szenvedélyeivel, gyönyörűre és elhagyatottságával. Költészetének egy részén meg is érzik ez élet nyomát. Nemesak életének ezen időszakában, hanem később is állandóan, szerette a köznépet és annak társaságát. A matrózokat, halászsókat, vidéki földmívelőket, gyármunkásokat s különösen az országotak kocsisait. Azok mellé ilve föl a bakra, igen sokszor tett egy vagy félnapi kocsi-utazást, csak azért, hogy a tájban gyönyörködjen s ezekkel az emberekkel beszélgeszen. A művészi élvezetek közül egyedül az operát szerette s a hangversenyeket, s az opera zenéjének hallgatása alatt költeményeket írt. 1849-ben hosszabb utazást tett; bejárta Amerika nyugoti és északnyugoti részét a Ohio és Mississippi folyamok mentén a Niagara és Kanadát. Utazása közben New-Orleansban egy időre megállapodott, és ott egy éven át lapot szerkesztett; két évi vándorlás után visszatért Brooklynba, s a nyomdászattal próbált szerencsét; hírlapot adott ki, mely előbb hetenként, majd naponként jelent meg. Majd ezt az üzletét eladta, s apja mesterségébe fogott: mint házépítő dolgozott, saját kezével a házépítés asztalos- és ácsmunkáját végezvén; kisebb házakat készített és adott el. Valószínűleg ez idő tájt (1853-ban) kezdte írni a Fű-leveleket, miután tüzele elég szabad időt engedett neki rá. Ekkor harminczégy éves volt, értelmi és phisikai erejének egész teljességében. A munka első megjelenéséről szólottunk. 1857 elején második kiadásban, megővítve jelent meg. Egy fejezet, melynek címe: „Egy nő vár rám“, a kárhoztatás és gúny egész fergességét zúdítja fejére. Mind a mellett 1860—1-ben harmadik s még teljesebb kiadásban jutott a közönség közé s 1867-ben jött a negyedik kiadás, ismét megővítve, s utolsó kiadása, mely kezünkön van, 1872-ből való.

Midőn az amerikai háboru kitört, 1862-ben ő is a hadsereghez ment, mint önkéntes beteg-ápoló, a kórházakban foglalkozva. Belső munkája a betegekkel a legegyszerűbb: derült, szeretetteljes magaviseletével őket is lehetőleg derültébe tartani; az étvágyat működésbe hozni; a lélek fájdalmát, nyugtalanságát, vágyait, enyhíteni, kielégíteni. Leveleket ír a betegek nevében azok szüleikhez, barátaihoz, kedveseikhez; jó barátjuk, pajtásuk nekik, a kire lelkiük tehet szabadon és őszintén bízhatják. A hírlapokba tudósításokat ír a kórházak és betegek állapotáról. Ebben a minőségben munkálkodik egész a háboru végeig (1865) több mint száz ezer beteggel éreztetve a háboru alatt ápolásának és vigasztalásának jótéteményét, s a kórházak látogatása, betegek és szegények gyámolítása azóta is foglalkozásának legfőbb és legkedvesebb részét teszik.

A háboru után Washingtonban nyert az államnak alkalmazást, s jelenleg is a pénzügyéség egyik osztályában működik, aránylag csekély fizetéssel, de a melynek jelentékeny részét mégis a szegények, nyomorultak és betegek közt osztja ki.

Liptay Pál hazánkfi, ki vele Amerikában személyesen megismerkedett, a következőket írja egyéniségéről: „New-Yorkban, az American Institut kiállításának megnyitására láttam először Walt Whitmant. A társulat igazgatói fölkérték egy megnyitó költemény írására, melyet

az öreg költő maga szavalt el. Midőn az emelvényre lépett, minden szem felé fordult, s az erőteljes, hat láb magas férfi, széles vállával, ősz szakállával és fehér hajával s igénytelen magatartásával mindenki rokonszenvét megnyerte. Midőn megszólalt, gyönyörű mély hangja csendet parancsolt, s a közönség egyre fokozódott figyelemmel hallgatta a költő sorait. Washingtonban ismerkedtem meg vele személyesen. Szombat volt, kissé tulmeleg augusztusi nap. Kérdésemre, hogy hol lakik, ott tartózkodó hazánkfiak azt válaszolták, hogy azt bajos dolog tudni. Legbiztosabban meg lehet találni a nyilvános téreken és az utcán. Ma zene-előadás lesz az elnök kertjében, ott bizonyosan ráakadunk. Valóban meglepett, mily népszerű és mennyire ismeretes ember Whitman Washingtonban. Az idegen könnyen rá fog ismerni, ha az amerikai főváros utcáin figyelmesen széttekint, mert itt tölti idejének legnagyobb részét, különösen a reggeleket és esteleket, beszélgetve a lakosság minden osztályával, a rendőrökkel, kocsisokkal, árusokkal, öreg-asszonyokkal, négerekkel, magas állású államhivatalnokokkal s a gyermekekkel, kiket igen szeret, s gyakran ölébe vesz és megcsókol. Hat láb magas alakja, tiszta, szürke vagy kékes öltözete, nem kevésbé nagy karimájú kalapja, nyitott inge, ősz szakála, egészséges piros arca azonnal följönnek, s önkénytelenül kérdezzük, ki ez az ember, kinek egész lényén annyi jószág és természetesség ömlik el; kit mindenki szeret és ismer, mert mindenkiel jól tesz; kit Washingtonban a gyermekek is csak így neveznek: „the good gray poet“, „a jó öreg költő“.

Műveinek, — melyekből nemrég jelent meg a hatodik kiadás, — sem száma, sem kiterjedése nem nagy. Legnevezetesebb és legjellemzőbb a »Fű-levelek« című, melyről már emlékeztünk. Ennek egy részét teszi a »Dob-pörgés« című verssorozat, mely először külön akart megjelenni, de Lincoln halálának közbejötté miatt abban maradt; s melyben a költő a fiatal katonák ereit és százezeit siratja meg, kik ifjan, örömmel, büszkeséggel se-regeltek a falukból, az eke mellől, az ütletből, az irodából a zászlók alá, hogy békés honukba soha vissza ne térjenek, hanem pihenjenek a közös sírban, egymásra hányva, jeltelentül. Ehhez járulnak a »Democratic Vistas« (»Nézetek a demokraczia jelene és jövője fölől«) prózában írt rhapsodistikus elmélkedések; az »As a strong bird on pinions free« (»Mint egy szabadon száló erős madár«), s végre az »After all, not to create only« (»Végre is, ne csak teremtetek«) azon megnyitó költemény, melyről emlékeztünk; s néhány elszórván megjelent vers. De ezen művekben kétségtelenül egy erőteljes, eredeti, merész utakon járó, önálló lélek nyilatkozik, melynek őszinteségét, az ember életére is tekintve, kétségbe vonunk nem lehet, s melynek körvonalait akarjuk még adni befejezésül!

Whitman mindenekelőtt, mind a formára, mind a tartalomra nézve szakit a tradícióval, a mult nagy íróival. Tisztelet és méltányolja őket, de nem szabja magát egyikhez sem, nem veszi mintaul maga elé egyiket sem; ő épen olyan souverain, mint azok. Az emberek egyformaságát a leg-erősebben vallja; nem elvont elméletben,

hanem azok konkrét szeretésében és a benők való gyönyörködésben. A társadalmi állás és foglalkozás mind csak esetleges dolgok: az egyetlen lényeges bennök az, hogy emberek. Előtte senki sem kiválóan érdekes, de egyformán érdekes mindenki; miniszter vagy kocsis, szőke angol vagy fekete néger, öreg vagy ifju, férfi vagy nő: mindenik egyaránt csodálatra méltó és legjobb a maga helyén, s neki van szeretete mindenik számára. Nem megy a multba sem hősökért, sem szép asszonyokért; előtte a jelen tele van hősekkel, nagyokkal, s a szív és képzelet itt, a mában teljesen kielégülhet. Az egyéni jellemmel is nem azokat a vonásokat becsüli leg-többre a melyek elkülönítnek, hanem a melyek összekötnek. Eszménye a szabadon nyilatkozó, erőteljes, természetes férfiaság; a kifejtett erős ember, a ki szereti az életet, a testet és lelket egyaránt. A tipikus jellem, melyben a többiekkel is közös vonások vannak meg nagyobb mértékben. Mint maga mondja:

Szeretem azokat, kik nőttek szabad ég alatt,
Szeretem a pásztorokat, s lakosait az erdők s tengereknek;
A kik építik s hajtják a hajókat; kalapács s fejsze forgatóit, s a lóhajtó kocsisait,
Tudnék enni, aludni velök, és köztük élni hétről hétre.

A tipikus nő nála, a ki dolgozik magáért és másokért, s mind több és több részt vesz az élet fáradságában; ki megáll a maga helyén, sőt versenyre kél a férfakkal. A mellett erős, egészséges, szép; a maga nőiségének (testének és lelkének) teljes érzésében; főként úgy tekintve, mint a jövő nemzedék anyja, s e részben a tisztelgetnek és szentségnek némi varázsa által födözve.

Egy másik sajátos vonása költészetének a realitás teljes elfogadása az embernél. Az ember minden képességének, tehetségének, részének joga van a léthez és a kielégítéshez. Az öncsonkítás akármilyen részben, legalább is hiba. Személyes vallója a léleknek, de a test jogainak is. Előtte a testnek bizonyos szentsége van, mely a lélekkel oly elváhatatlanul össze van kötve; azért követeli, hogy rendkívüli gond fordítassék annak tisztaságára és tökélyére. De egyszersmind itt van Whitman költészetének egyik leggyakrabban, és nem ok nélkül megtámadott oldala. A férfi és nő egymáshoz való gyógyódását természetesen, jogosnak, szükségesnek tekinti és mint olyat magasztalja. De igen gyakran elfeledi, hogy a hallgatás őszöne, bizonyos dolgokról, mily nemes, hogy ne mondjuk, szent az emberben, s ő ezt néhol a legdurvábban és legerősebben megtöri. A »Fű-levelek« egy ciklusában, az »Adam gyermekei« címűben festi az élet ez oldalát különösen. Egy új, természetes Adam, a ki sétál a paradicsom kertjében, tele egészséggel, üdőséggel, szeretettel, boldogsággal: de ez az Adam néhol egy foknál a paradicsom többi állataival.

Egyik legszebb és legtisztább hang Whitman költészetében a barátság, a bajtárság dicsőítése, a mely egy demokratikus államban fő erény kell hogy legyen. Az egyenlőség, egyenlőség és önállóság érzete a férfnál, mérsékelve a testvériség, rokonszenv és bajtárság érzete által. Az erős férfi szeretete a másik erős férfi iránt, a kibent testvérét látja. Ez érzés néhol iga-

zán meleg és gyöngéd hangban nyilatkozik nála; ime egy hely mutatékul:

Midőn hallottam estve, hogyan fogadták
tapsokkal nevemet a főváros: még sem volt
boldog éjszakám.

S midőn máskor zajjal mulattam, vagy ter-
veim mind valósultak, boldog még sem valék.

De a reggelen, mikor hajnalban felkeltem
ágyamból, teljes egészségben, megújodva,
dalolva, szíva az ősz éret lehelletét;

Midőn láttam a teleholdat nyugoton el-
sápadni s eltűnni a hajnalfény elől;

Midőn járkáltam egyedül a tenger part-
ján, s levetkezőm fűrdtem, kacagva a hűvös
vizekkel s nézém a nap kelését;

S ha rá gondoltam, hogy már utban van
lelkem kedves barátja, az én szeretőm, és jön:
akkor boldog valék.

Az nap minden lehellet édesebb volt, ele-
del jobban táplált, s a szép nap eltelt bol-
dogan.

És jött a másik, ép'oly boldog, s a másik
nappal estve megjött barátom is.

És akkor éjjel, míg minden alvék, hall-
gattam a mint a hőmpölygő hullám a partot
csapkodá.

Hallottam sziszegő zümmögésüket a víz-
nek s a fővenynek, hozzám szólva, sutto-gva,
örülve velem:

Mert az, kit szeretek legeslegjobban, mel-
lettem alvék, a hűvös éjszakában;

Az éj csendjében, az őszi holdfénynél,
arca felém fordulva;

S karja könnyedén mellemen pihent: és
akkor éjjel bizony boldog valék.

A mi Whitmannak az élet és világ felől való nézeteit illeti: ő azt vallja, hogy a természet és az ember összhangzásban működnek, örök, isteni törvények szerint. A nagy természet a tökéletes költemény; és egyedül a Kosmos az igazi költő. Valása iszonyodik a gondolatától, hogy egy lelket is elkárhoztasson. Az isten felől vég-hetetlen nyugodtságban él, de őt — mondja — ne akarjátok kutatni és megismerni. Magától a haláltól sem fél, sőt örvendő dallal köszönti azt.

Csupán néhány fő vonásában mutattuk be Whitman költészetét; de ebből is láthatjuk olvasónk, hogy ő épen úgy, vagy talán inkább philosoph, mint költő. Philosophiai nézetei egy nagy, kiterjedett, természet-és emberszeretben gazdag, teljesen demokrata s a mellett derült jó lélek képét adják. Versformája is, mint a fordítás-töredék mutatja, egészen új és az övé. Sem rím, sem mérték, sem a sorok hosszának bizonyos rendje abban nincs; mind a mellett a rhythmus erős liktetését, bizonyos zeneiséget, szabályos szaggatottságot lehetetlen attól eltagadni, ugy hogy érez-zük olvasása alatt nemesak azt, hogy ez nem próza, hanem vers, de néhol azt is, hogy szép. A németeknél az öreg Freiligrath ismertette 1868-ban, az »Augsb. Allg. Zeitung« hasábjain, nagy előszere-ttel; az angoloknál a »Westminster Review« 1871-ik folyamában jelent meg róla egy hosszú tanulmány. Mind a mellett igen sokan kétségbe vonják, hogy Walt Whitman lehet-e a költők közé számítani? Amely tény, hogy a műveiben kifejezést nyert elvek a költészet összes eddigi elveivel és gyakorlatával ellenkeznek; hogy eddigelő, épen a költészet hatása szempont-jából, szükséges volt bizonyos tömörítés, bizonyos jellemzőbb vonások erősebb ki-emelése, s másoknak elhagyása; hogy a roppant egyetemesség és szétömlés a tar-talmat és hatást veszélyezteti, s a költészet akkor alig lehet egyéb rhapsodistikus fél-prózájánál. S lehet, hogy ez az egész kísérlet csupán Walt Whitman személyéhez

van kötve, s mint költészet elmúlik minden mélyebb nyom nélkül, s Whitmannak inkább mint egyének és philosophnak lesz érdeke később. Ha pedig egy származásában demokrata társadalomnak költés-zete csakugyan ilyen alapon és formában fejlődne tovább (a mi előttünk nagyon kétséges), akkor bizonyosan a költészet egészen mássá fog lenni ott, mint a minő-nek eddig ismertük és tudtuk a vén Euró-pában.

B. F.

A margit-szigeti hid.

Széchenyi István midőn a budapesti lánczhid építését a pozsonyi országgyűlé-sen indítványozta, hozzá méltó magasb eszme sugallatából indult ki. Nemegyetül az volt célja, hogy az csak közlekedési összeköttetés legyen a Dunán-innen és Du-nán-tul között, hanem egyszersmind a köz-teher közös viselésére, a nemesség meg-adóztatására igyekezett ezt alkalmul föl-használni.

Akkor a közvélemény, bár a nagy résznek hízelt a gondolat, hogy egy lánczhid, egy oly építmény álljon Pest és Buda között, melynek hasonló nagy mé-retekben párja nincs a kontinensen, — de nemesak a közvélemény, hanem maga a legközelebbi érdekelt fővárosi lakosság is kevésbé érezte egy új, állandó és oly költ-séges hid építésének szükségét. A meg-volt hajóhid teljesen megfelelt az akkori igényeknek, vagy jobban mondván, a pest-si buda-városi községi ügyek vezetői igényeinek: mert hisz a közlekedés biztonsága, folytonossága, a két szemben eső város és vidék jól fölfogott érdekei a meglévőnél már akkor méltán többet követelhettek.

De nehéz volna azt kevés szóval elmon-dani, hogy mily más idők voltak azok, midőn egy-egy lármával, lánczesörtetéssel, hajduk páleza-hadarászával és sok egyéb zűrzavarral járó hidnyitást, a hajóknak a hidon átérészkedését eseményképp nézgelte s beszélte meg a közönség; midőn az ily nehézkes dolgok az akkori fontoskodások-hoz, a hatósági gravitáshoz mintegy szük-séges függelékül sorakoztak s a bizonyos szertartásokkal, figyelmeztető csemetéssel, a veszély megelőzéséül sorompók zárásá-val stb. összekötött berendezés a helybe-liknek, mint a vidékieknek egyaránt ép oly kedves volt, mint a kerepes-uti játékszín, vagy egyéb látványosság.

Ma általános azon szükség érzete, hogy Budapest közt minél több biztos és állandó összeköttetés legyen. A fővárosi forgalom naponként növekedőben van. A Budapest közt járó gőzösök, beszámítva az átkelési csavar-gőzösök forgalmát is, évenként négy millió személyt szállítanak; ezenkívül a lánczhidon külön több mint tíz millió gya-logos, s egy millió könnyű- s 300,000-nél több terhes szekér, s mintegy 20,000 lábás jóság fordul meg. Tudjuk pedig, hogy a helyi gőzösökkel általában csakis teher nélkül járó utasok s ezek is csak a hajó-zási idényhez kötött időközben közleked-hetnek; míg a lánczhid meg csak azoknak alkalmas, kik hozzá közel laknak; azoknak azonban, kik akár egyik, akár a másik távol városrészből az átelleni part vala-mely szemben eső pontjára menni, vagy különösen ha mit szállítani akarnak, igen hosszadalmas és költséges, s ennél-fogva a közlekedés még mindig nem alkalmas és kényelmes.

E meglévő szükségén, legalább részben segíteni van hivatva a margit-szigeti hid, mely a midőn fővárosi forgalmunk egyik tényezője, egyszersmind Pest és Buda egyesülésének, tényleg egybeolva-dásának egyik leghathatóbb eszköze leend. Ekkép e hid is szintén egy magasb cél elérésével van összefüggésben.

Sokan vannak, talán a nagyobb szám, kik azt tartják, hogy jobb volt volna, ha előbb az alsó hid készült el, mely Pestről a mézváros-utczából vezetne a Sz.-Gellért alá. Magában a közlekedési miniszteriumban is, mint hallók, először az forgott szóban, hogy az alsó hid, melyet a főváros fogna építtetni, előbb készüljön el, mint a felső, s a vasuti összekötő hid még a távolabb jövőnek volt föntartva; ezért a margitszi-geti hid költségeinek jóváhagyása végett az országgyűlés elé nyújtott miniszteri jelentésben e hid, mint az osztrák állami-és a déli vaspályák összeköttetésének ide-iglenes közvetítője ajánlatik. Mégis egy reggel arra virradtunk, hogy a margitszigeti hid után mielőbb a vasuti összekötő hidat kezdtek meg és a mézváros-utcai hid — elmaradt. Talán nem „ad graecas calendas“ mert hisz a dunántúli összeköttetés Pesttel első sorban ezt kívánja és a Gellért-hegy délkeleti s déli lejtője elé tervezett Kelen-földe is csak e hid létrejöttével támadhat életre, mi pedig a budai rész gyarapodása s szépítése szempontjából mielőbb kívánatos.

Tény, hogy Budapest közt a láncz-hiddal együtt, rövid időn, három nagy hid fog állni, melyek közt a margitszi-geti kiváló szép, határozott francia csinnal ékes hid lesz.

Oszlopai az ívekkel s a rájuk támasz-kodó teher nagyságával arányosak. Lát-tára nem félünk, hogy a teher alatt meg-törnek, s nem kérjük, hogy miért oly tömörök. Ivei emelkedett magasságban nyulnak át, de nem merész szökéssel ugor-nak oszlopról oszlopra. Homlokzata nyílt, derült, mintegy kihívólag várja a közele-dőt. Karzata, szegélyei s koronájának díszí-tése cziczoma nélkül valók; de tetszetős formák, könnyűdek, — mint ifju, de ava-tott kezek esinos rajzai.

E hid építését az 1870-ki X-ik törvez. 3. §-a 6. pontja rendelte el. Az építési ter-vek benyújtására 1871. május havában hirdették ki a pályázatot, először október 1-sei, majd december 1-sei határral. Negyvenhat terv pályázott s ezek közül 17 pályázótól 23 terv választott ki tíze-tesb bírálat alá. Ennyi volt azon pályá-munkák száma, melyek mind a programm egyes pontjainak, mind a kivihetőség fölté-teleinek eléggé megfeleltek. Az első díjat Párisból, Gouin Ernő nyerte el s en-nek terve megy most foganatba. A hid 4.200.000 frtba kerül, melyhez azonban a közuti vaspálya-társaság 270,000 frrtal járul, s így az ország költségére 3.930,000 forint marad.

Az építés 1872. tavaszán indult meg, s a hid f. év decz. 31-én a közlekedésnek megnyitandó, — 1875. jul. 1-jén pedig minden kisebb részleteiben teljesen készen lesz. A munka kezdetől folyton igen érde-kes. Először elzárták a hidfők s oszlopok helyeit, aztán az elzárt közökből kiszivat-tyúzták a vizet, s az így nyert üregekbe nagy öblü vashengereket bocsátottak le; ezeket kővel és cementtel töltötték meg, s így vetették meg a hidlábak alapját. A mint

az erre emelkedett oszlopok a víz színén fölülr értek, a pesti oldalon az egész Duna-ágon át a Margit-sziget aljához egy czölöphidat vezettek, erre faiveket emeltek és most ezeken rakják össze a sajátképeni hidnak vas részeit. A mint ez megtörtént, — az alsó fa-alkotványok eltávolítottak s miután az oszlopok a budai részen is elkészültek: az egész műtettel a fa-alkotványnyal és tovább — ott ismételtetik.

Mi a hid irányát, főbb alkatrészeit s méreteit illeti: ez a pesti oldalról a Tüköri-gát irányában indul meg s a Margit-sziget aljában megtörve, ép azon szöglet alatt megy a budai partnak, mint Pestről ide át. Az, hogy a Margit-sziget alatt egy szögletet vág, a Duna két ágra szakadása által van indokolva, melynél fogva a szigetet ölelő kanyarulókból így volt czélszerűbb a hidlábakat a vízfolyás irányával egyest fölláttatni.

A hidfőkhöz magas töltések vezetnek, a Duna-part hosszábanmenő utaknak megfelelő átjárókkal s közvetlen a hidfőknél díszes kapuk alatt. A hidfőkön kívül a hid öt oszlopon nyugszik, melyek középsője a Margit-sziget aljába esik s a legnagyobb, u. m. 14 öl széles; — a többi ennek mintegy negyede. A közép oszlop közepétől a hid jobbra-balra három-három ívet képezve, 140—140, összesen tehát 280 öl

MAGYAR KIRÁLTI KORONÁTOROK.

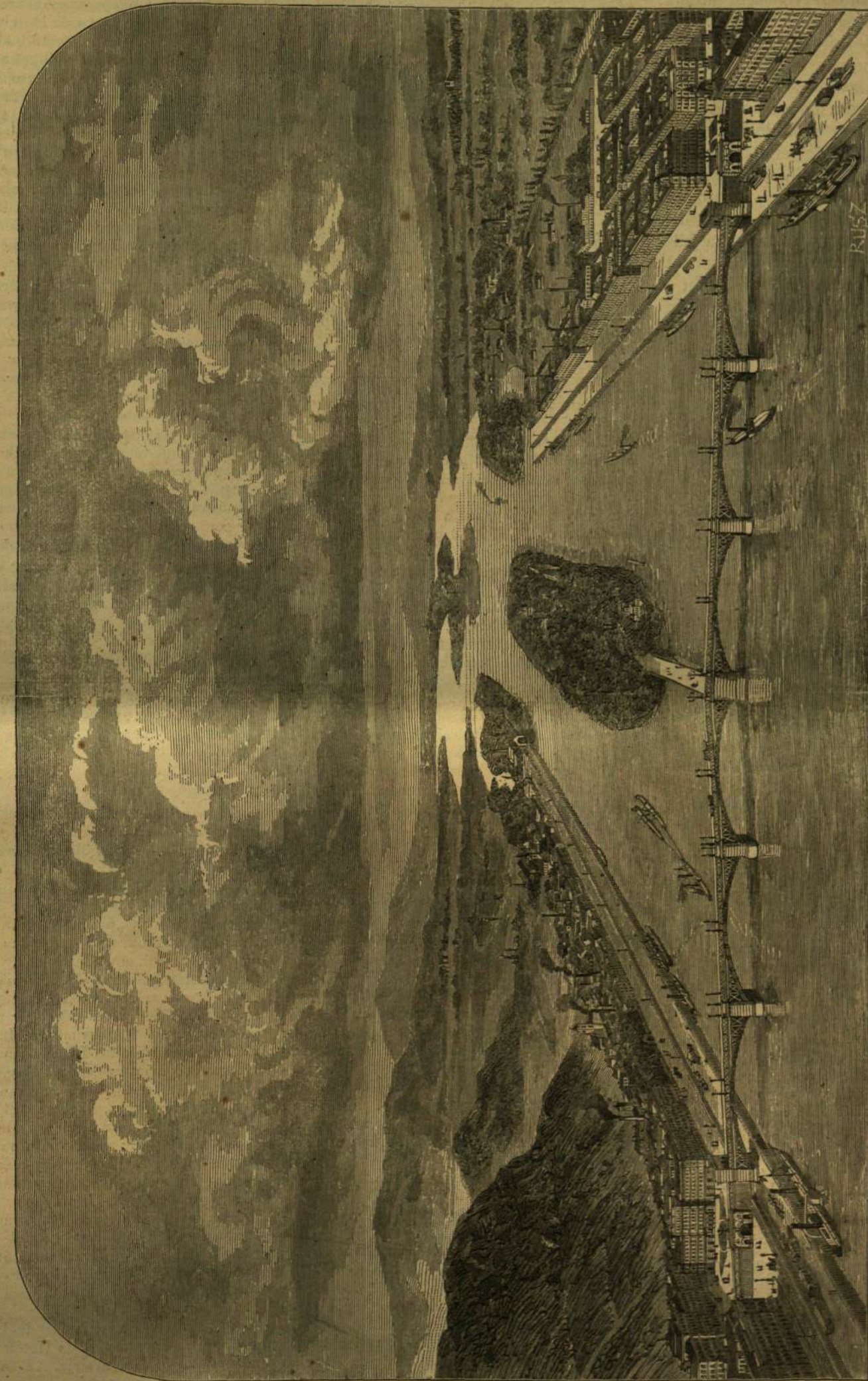
hosszu s egész hosszában 53 láb széles lesz, úgy hogy a gyalogosok számára hagyott — ide-oda külön — két uton kívül, a közönséges és a közuti vaspálya-kocsik számára még 35 láb széles tér marad. A

közlekedés tehát itt a láncz-hidén túl a közuti vaspálya forgalmával gyarapodik, s ezenfölül a középszlopról 25 fokú feszítávlattal egy 42 láb széles iv vezet át a Margit-szigettel összekötő töltéshez s ezzel a hidról egyenest a Margit-szigetre gyalog és kocsin a legkényelmesebb összeköttetésről is van gondoskodva. — A hid hat íve külön nagy ívben egyesül, mely fölött a hidfőknél a Duna 0 pontján fölülr 48 láb magasságban, középen 60 lábra emelkedve visz utunk ama gyönyörű panorámába, melyet rajzunk a Margit-szigettel, a budai hegyekkel, a Duna két partján szép rendben állított házsorokkal mutat be.

A hidépítéssel összeköttetésben állómunkálatok egyuttal a Margit-szigetet is átváltoztatják, területét nagyban nevelik. A sziget, kőépítményekkel keményen megerősített felső csúcsától alább jóval testesedő szélességet nyer, s hosszának közepétől, hol legnagyobb szélességét éri el, ugyanazon arányban fog keskenyedni, mignem alsó végével az előbb említett töltés és ivet által a hid középső oszlopához ér. A sziget aljának budai oldalán fekvő kis Festő-sziget a Margit-szigettel egyesítetik, s mint a szabályos alak kívánja, annak egy részét elvágják; ennél több helyt nagyobb területeket feltölttenek. A Margit-sziget ez uj alakjával párhuzamban s a

A VEZÜVRA TERVEZETT VASPÁLYA.

A margitszigeti hid és a felső Duna-part szabályozási terve.

Csepel-szigetről fölfelé javító partépítmennyekkel közvetlen összeköttetésben halad a Duna mindkét partjának feltöltése és kiköveztetése, a pesti részen az új-pesti kőtöltés s a budai hajógyárig, miáltal a Margit-sziget mintegy hozzá méltó keretbe lesz foglalva.

A szép hársorok, rendezett utcák, melyek képünkön a már befejezett szabályozási munkálatoknak megfelelőleg állanak, még ma természetesen nincsenek meg, de ha a jobbra-balra magasodó gyárkéményekre, a Duna-parton magasodó palotaszertű házakra tekintünk s elgondoljuk, hogy ezek nagy része a legközelebbi tíz év alkotása: nem fogunk kétkedni, hogy sok, mi ma még csak térben van, — nemsokára teljesebbé menend, sőt bizonyosnak tartjuk, hogy hol ma még a munka küzdelmei vonják magukra figyelmünket: ott rövid időn a befejezett alkotásokban és az ezek nyomán újból támadott pezsgő életben gyönyörködhetünk.

A magyar királyi koronaőrök.

Rövid időn négy száz esztendeje lesz, hogy a magyar rendek törvényt hoztak arról, hogy a magyar korona mindig Visegrádon őriztesse. Mindaddig Székes-Fehérváron állandóan pap volt a korona őre, ezental egy pap mellett még a világi urak közül választott két koronaőr is vigyázott rá. Azonban az 1493-diki törvény csak írott malaszt maradt, s a rendek már 1622-ben a IV. törvényekben ismét intézkedtek, hogy a nemzet legbecesebb klenodiumát Pozsonyban száz magyar és száz német katona őrizze, mely utóbbiaknak szintén föl kellett esküdni a magyar koronára. A korona azóta is sok viszontagságon ment át, s csak 1853 óta őrzik folytonosan a budai várkapornában. Az országgyűlés rendszeren két koronaőrt szokott választani, egy katolikust és egy protestant (jelenleg gr. Festetics György és br. Vay Miklós), de ez inkább csak méltóság, czim, mert a koronát valószínűleg egy század válogatott katonaság őrzi.

A magyar nemzet mindig kegyelettel tekintett királyára és a koronára. Természetes, hogy a híres nagylelkű és bőkezű nemzet az ekként kegyelt államfő és a mindig szentnek tekintett korona (Sacra Corona Regni Hungariae) irányában szívet nélkül nagy figyelemmel volt. A király őrizetére a nemes testőroket szerelte föl, a koronaőrök a koronaőrök. Rokon intézmény mind a kettő; feudális maradványok, melyek most legfőbb része a nagy ünnepeknek. Amde minden rokonság dacára is elkülönítették egymástól a mai világban legfontosabb nyelv- és elhelyezési különbség által. A m. kir. testőrség most is Bécsben van, s német vezényszó alatt; a koronaőrök a honvédelmi miniszteriumnak alárendelve Budavárában magyar vezényszóra sorakozva végzi szolgálatát. 1861-ben szervezték újra, s tiz esztendőig a cs. k. hadsereg kötelékében, mint „Königlich-ungarische Kron-Wache“, báró Huszár Károly első osztályú kapitány és Stessel János másodosztályú alhadnagy vezetése alatt, egy őrmester, három tizedes, ötven gránátos, két dobos, két tiszt szolgálatra állott.

Az osztrák hadseregben a medvesüveges gránátos zászlóaljakat már 1850-ben föloldozták, 1865-ben a hercegi Eszterházy sopronvármegye kismartoni palotájában őrködött híres szép gránátosok szintén elbocsáttattak, úgy hogy Franciaországban és Anglián kívül egész Európában csak a budai palotásági gránátosok képeztek a csupa válogatott, medvebőr-csukás díszesereg utolsó maradványát. (Csoporthoz képek megjelent a Vasárnapi Ujság, 1866. évi 5-ik számában.) Akkoriban sárgagombos fehér kabátjukban, vörös hajtózással, zsinóros kék nadrágban díszes látványt nyújtottak.

A koronaőrök 1871-ben a magyar királyi honvédséghez osztatott s egyuttal megszűnt gránátos csapat lenni. Koronaőrök vitézeinket mostanában gyakran látni Budapest utcáin. Mindnyájan szalás legények, sötétzöld zubb-

nyban, rózsaszín, cseresznye, téglá, egyszóval a honvédeknel megszokott mindenféle színárnyalatú vörös nemes nadrágban. Köznapi ruhájokban igen dísztelenek, annál pompásabbak nagy parádék alkalmával. Jelen képünk díszruhás koronaőrököt ábrázol.

Látni való, hogy mostani öltözetük régi magyar mintára készült. Fényes, csúcsosan végződő aczélsíkok hosszú stóval, széles zsinóratu zöld dalmány, vörös nadrág és viszáhajtott sárga szattánybőr-csizma képezi magyaros ruházatjukat. Kár, hogy ezzel nincsen összehangzásban fegyverzetük, mely határozottan idegenszerű. Oldalukon a koronával díszített széles övön széles rézveretű egyenes kard lóg, kezökben XIV. századi divatu, kaszaformán görbülő, cizmeres, bojtos alabárdot tartanak. Egyesek kard és alabárd: nyugati fegyverek; keleten az ezekkel rokon fegyveremből mindig görbe kardot, és egyesek dszidát vagy lándzsát használtak.

A koronaőrök mindnyájan válogatott fiúk, igazi ősmagyar kinészű vitézek, kik a Szent-István-napi körmenet alkalmával legnagyobb díszre szolgálnak az ünnepélynek. Koronázáson ezen egyenruhában még nem jelentek meg s eddigi szokás szerint csupán az első magyar király ünnepén vonulnak ki.

B. A.

A Vezuvra tervezett vaspálya.

Rómában közelebről egy gőzszikló mintája volt közszemlére kiállítva, hogy az ottani szakemberek is megítélhessék, vajjon az új rendszer alkalmazható-e annál a hegyi vaspályánál, melyet Nápolyból a Vezuv kráteréig (a tenger színe fölött 1240 méternyi magasságra) szándékoznak építeni.

Miként sejteni lehetett, az ítélet ott is nagyon kedvezőleg és helyesülően hangzott az új rendszerrel. A ma kétségtelen siker, a melyet a jelenleg létező három, új rendszerben épített vaspályánál elértek, ott is annak elfogadása mellett szólt. A ma kísérletek, melyeket a bécsi és budai gőzsziklóknál a végből tettek, hogy a sodronykötél elszakadása esetén a netalán bekövetkező balesetnek biztosan előjét vehessék, a legfényesebb sikert eredményezték, úgy hogy a kötélt elszakadása esetén a kocsik rögtön megállása teljesen biztosított.

Pontos fölmérések szerint a Nápolytól a Vezuv töbréig vezető vaspálya egész hossza 26 kilométer lenne, a melyből 23 kilométernyit közönséges rendszer szerint lehet építeni s csak épen az utolsó három kilométernyit téren kellend a gőzszikló-rendszert alkalmazni. A pálya Nápolyban a Barriere dei Granili állomásnál kezdődne s utjában oly helységeket érintene, melyeknek összesen 100,000-nyi lakossága, noha Nápoly piacát rendszeren az látja el élelmi szerekkel, mindeddig nélkülözni volt kénytelen mindenféle gyorsabb összeköttetést a fővárossal.

A hegy lábánál a tervezett vasut a sikló-rendszerbe fog átmenni s két szakaszra oszlik: az első szakasz, melynek hossza 2100 méter, 20 százaléknál maximál-emelkedéssel az ugynevezett Atrio del Cavalló-ig vagyis ama kör-csarnok alakú hegyzugolyig ér, melynél a Vezuv meredekebb emelkedése kezdődik. Itt fogják fölállítani a főlhöz gépeket, a pályaudvart és a többi szükséges épületeket. Az itt kezdődő második szakasz 1100 méter hosszú lesz és legnagyobb emelkedése 30 százalékos teend; s szakaszon az utas pár méternyi távolságra jut a kráterhez, és oda fogják építeni a kiszállási pályaudvart. E pályaudvart husz méternyi hosszúságban lábál épített fallal fogják védeni, hogy kitérés alkalmával az izzó lávafolyamat a vonaltól távol tarthassák; azonkívül az egész gőzsziklóvonalon a talajnál kissé emelkedettebb töltésen fog haladni. A Vezuv meredek lejtőin a lávafolyam gyorsan le fog hömpölyögni, úgy hogy annak fölörölődése a pálya mentén nem könnyen lesz lehetséges.

Palmieri tanárnak, a Vezuvon épített észlelde igazgatójának, nyilatkozatából okulva, mely szerint az utóbbi kitéréske látvátömegei és kihányt izzó anyagjai észrevehetőleg közleledtek az észleldehez, a tervezők elhatározták, hogy pályájokat a hegy tulsó oldalán fogják fölvezetni. Az Atrio del Cavallo mellett állomástól körülbelül 250 méternyi távolban a

Monte-Sommából egy kiszökellés ágazik el, a melynek védelme alatt kitérés esetén a pálya egész anyaga és fölszerelése biztos menhelyre fog találni.

Hogy ily esetben gyorsan intézkedhesse, a pályaudvart az észleldevel táviradovonal fogja összekötni. A pálya építésénél a hely fekvése által önkényű ajánlott mindennemű technikai előnyöket föl fognak használni, úgy hogy a netalán bekövetkező kár a vonalnak legfőbb csak néhány száz méternyi hosszúságát érheti s a kijavítás csekély költséggel pár nap alatt könnyen véghez vihető lesz. Minthogy az eddigi észleletek és számítások azt bizonyítják, hogy a kitérésnek mindig hosszabb, több évre terjedő időközökben szoktak ismétlődni, ennek folytán a vállalkozók már több biztosító társaságtól igen előnyös ajánlatokat kaptak az egész pálya biztosítását illetőleg. A kitéréshez szükséges alapítóke alig fogja meghaladni az egy millió tallert s mind a mellett a vállalat, biztos számítások szerint, bármint eshetőségek között is, nagyon jövedelmező leend.

Ez utóbbi fölvetés mellett bizonyitanak a többi hegyi pályáknál eddig elért eredmények is. A Bécs közelében tavaly megnyitott, ugyanily rendszerű kahlebergi hegyi pálya, mely 800 méter magasság mellett 33 százaléknál emelkedést mutat, némely napokon 2000 embert szállít föl s alá. A Rigi-vaspálya szintén a múlt évben 96,063 személyt szállított s részvényesinek 17 százalékos fizetett, bár egyezsersmind tartalékalapját is 200,000 frankkal növelte; pedig a Rigi-vasut forgalmának ideje csak 5 hónapra szorítkozik, ellenben a Vezuv-pálya az egész éven át működésben lehet s más hasonló vállalatok között az a nagy előnye is megvan, hogy 23 kilométernyi területen át népes, virágzó helységeket érthet.

Valószínű, hogy a tervezett vasutat az a része, mely az Atrio del Cavallótól a hegy kupjájáig vezet, már egy év múlva átadható lesz a közforgalomnak, és így a turistákat a Vezuvra vezető ut legnehezebb részét a legnagyobb kényelemben fogják megtehetni. S. L.

Temetők és temetés Párisban.

(Folytatás.)

Mint az előket, hasonlóképen a holtakat is elhagyja a dicsőség és a népszerűség. Ki foglalkozik ma a fiatal Lallemand-nak sírjával, kit a szabadelvűeknek egyik esetepatájában 1820. jun. 3-án megöltek? Éveken keresztül sokan zarándokoltak ide és a rendőrségnek talpon kellett lenni, hogy a tüntetéseket megakadályozza. A síremlékre a legmerészebb szavakat írták: „bosit veszünk érte.“ — „halál a zsarnokra.“ — „minden Bourbonnak úgy kell veszni, mint Capet-nek.“ — és hasonló fölírásokkal fenyegették a kormányt. Manuel sírját is ma már kevesen látogatták s inkább az ahhoz közel fekvő Béranger nyughelyéhez mennek, melytől nincs messze Judith Lepère-nek, a népszerű költő Lisette-jének sírköve. A látogatók közönyönel nézik Foy tábornok síremlékét, nem kérdik többé, hol van La Bédoyère és há egy kis nyögőzű kertet találnak, melyen nefelejtsek és violák díszlenek, de nincs semmi név és semmi jel: senki sem hinné, hogy a kis kert temetkezési helye Ney-nek, az egykori eschingeni és moszkvai hercegnek. Igen helyesen jegyzi meg Du-Camp, hogy egy kormány bukása sok sírnak ad nyugalmat. A júliusi forradalom óta senki sem gondol többé Lallemandra; a februári forradalom óta senki sem gondol többé Cavaignac Godefroy-ra; a szeptemberi forradalom óta, senki sem gondol többé Baudin-ra.

Csak egy sír vonja mindenkor magára a kíváncsiak figyelmét s ez Heloise és Abelardnak nagy, góth-izlésű sírja. Az emberek eljönnek ide s elbeszélnek egymásnak a szerelmi hősök legendáját és megkoszorúzzák sírjokat. Fiatal házask, de jegyesek is, el-látogatnak e sírhoz, örök hűséget esküsznek itt egymásnak és koszorújukat, melyet a mauzoleum talapzatára tesznek, a tisztá szerelm két vértanújának áldozzák. A sír körüljárva körülülve, hogy a látogatók ne vessék kövére nevüket. Hasonló kellene tenni Rachel sírjával, mely a kizárólag izraelitáknak fenntartott sírkert bemeneténél van. E sírhoz eljöttek bámulni a francia tra-

gédia nagy művésznőjének és a síremlék kapujára vésétek nevüket. A sírbolt alján sokszor lehet oltár alakban elhelyezett friss koszorúkat látni. Jellemző, hogy e koszorúk között Du-Camp egy névjegyet talált, melyen egy ismert párisi kereskedő neve állott: „A keleti sírkertben még igen érdekes a Lesurques család sírja. A fölirat ra: „Lesurques József emlékének, a legsiralomra méltóbb emberi tévedés áldozatának. 1796. okt. 31. Özvegye és árvái!“ E fölírát megtámadták, miután azt egy ítélet ellen irányoztatnak tekintették. Ugy egy királyi rendelet, mint a code pénálnak e kérdésre vonatkozó szakaszai a fölirat fenntartása ellen szólnak ugyan, mindazonáltal megbírták, hogy intőjelül szolgáljon és hirdesse, miszerint az esküdszék sem csalhatatlan. Néhány síremlék a „beszélő építészet“ műve, mely izlésnek Ledoux volt legbuzgóbb tisztelője. Egy ily „beszélő“ sír a Châpe-é, apró kövecskékből van összeállítva és az általa fölaltat táviradóra álltva. Egy másik Lajos-Fülöp uralma alatt élt szónoké. A fehér márványból készült síremlék szöszéket ábrázol, melyen örökzöld koszorúk fekszenek.

Az izraelitáknak itt is, mint másutt, külön sírkertjük van. Fallal körülvezték és bejáratúnál egy teremmel látták el, hol a mózesi szertartás által előírt purifikációkat végzik. 1857. évi jan. 1. óta török sírkert is van, a Pere-Lachaise-ben. Igen szomorú, elhanyagolt hely ez. Egyedül díszet egy kis moshé, mely tulajdonképen csak mosdóhely. A sírokon itt-ott karók láthatók, melyeket turbánok fednek. A tengerentúlról Párisba jött Oude-i királynőnek hamvai is itt vannak egy óriás sírban elhelyezve; de a növényzet olyannyira ellepte már, hogy alig ismerhető föl.

A Père-Lachaise-ben 29,771 örökös koncesszióval ellátott sír található. 1804 — 1874-ig összesen 688,477 hulla temettetett belé. Arisztokratikus hirt dacára, valóban az egyenlőség hazájának nevezhető, mert minden rangú és rendű embernek ad helyet; így míg központi avenue-jén emlékszóbot állítanak Lecomte és Clément Thomas tábornokoknak, nem messze a helytől egy nagy árokban 878 köztársasági szövetséges nyugszik, kiknek álmát sem az öldöklés, sem a gyujtóadás nem fogja többé megzavarni; a két vagy vörös katonák, a hősök kötelességből vagy a rajongók petrolummal, mind megkapták 6 láb földjüket, mely alatt pihenhetnek.

A Montmartre-temető, melyet sokáig „Champ du repos“-nak neveztek, már 1804 előtt fennállott. Jelenleg 19 hectárnál nagyobb kiterjedésű 20,100 örökös koncesszióval ellátott sír van benne. Ez évi jan. 1-ig 382,937 hulla temetett belé. E nevezetes sírkertnek csodálatraméltó csunya a bemenete; két viskóból áll. Azelőtt mulatóhelyül szolgált; most az egyik házmeisteri, a másik fölügyelő lakás.

A kaputól nem messze egy kialudt és most már virágokkal benőtt kráterhez hasonló hely található, mely szép fekvése dacára nem használtatott, mivel örökös koncesszió mellett el volt adva. A városnak hosszas keresés után sikerült a hely tulajdonosát Amerikában fölfelezní, ki is visszaadta Páris városának a sírkert és gyönyörű fekvésű részét. A Montmartre igen mogorva, hosszú nagy fasaival, melyek az utakat sötét árnyékkal fedik. A közepén levő nagy kereszt közelében van Cavaignac Godefroy emlékszóba. A bronz köpeny redőiben kis gödröket vajt az eső, melyekből a madarak szomjukat oltják. Közel az emlékkövhöz van egy másik, melynek óriás talpazatán csak nehezen vehető ki egy fekvő alak. Ezt nagy pompával szentelték be, s nem egy beszédet tartottak előtte. A sírok körül tüntetéseket Du-Camp szerint a gyűlölet maradványait idézik föl keblünkben, és igen jól jegyzi meg ő, hogy „ha a feledést és az oly gyakran emlegetett testvériséget hirdetésnek kell valahol: leginkább helye van ennek a síroknál.“ Az 1871. évi májusai nagy esata után 783 kommunisztát temettek el ott véres öltözékben, egymás mellett egy 100 méter hosszú gödörben. Vad zab nőtte be csakhamar a rajongás eme hekatombáját; de nemsokára egy öreg asszony elkezdte gondozni e nagy sírt és azóta folyvást virágokkal ültetgeti be. Mindennap látható e titkoszerű kertész; az örök nem bántják. Senki

sem tudja, hogy fogadalomból vagy pénzért végzi-e e kegyelet munkát.

A déli sírkert, az u. n. „Cimetière Montparnasse“ 1824. jul. 25-én nyitattatott meg, eleinte a kórházak számára, de később megnagyobbítatván, 18 hektárra terjesztették ki és a közel fekvő városnegyedek lakóinak temetkezési helye lett. E sírkert ép a katakombák fölött terül el, és mégis 12,800 örökös koncesszióval ellátott sír van benne és 422,506 hulla beléje temetve. Itt nyugszik a vasuti szerencsétlenség által meghalt hírneves utazó Dumont d'Urville, kinek különös alakú síremléke a phoenician kultúra emlékeztet. Egy kis halom tetején tört oszlopcsoka fedti a négy la-rochelle-i „sergeant“ hamvait. A föliraton kívül sok látogatónak neve van ügyesen ügyetlenül a síremlék kövébe vésvé. E sírkertben pihen Guyon tábornokné is, ki 1869-ben Párisban halt meg.

Egy facsoport körében egy lapos kő látható, melyen semmi név, semmi jel. 1847. aug. 24-kén éjjel titokban hozták ide azon hullát, melyet e kő föl. Senki sem kísérte ki. Egyetlen pap mormogta imáját lámpafénynél és absolutiót adott e halottnak, kinek nevét még az örök sem tudták. E sír egy magas állású és gazdag egyén végpihenő helye. Neve Choiseul-Praslin herceg, kit aljas büntetett sulya terhelt. Sírja könyörületet ébreszt; s nem annyira elhaszagtak, mint elátkozottak látszik; még a fű sem zöldel rajta, mint azon óriás árkon, melyben 1834 kommunard pihen, kik a francia hadseregnek a kommunisták fölött kivított győzelmeiok elestek.

(Folyt. követe.)

Utazás a tenger alatt.

— Első rész. —

XI. fejezet. — Kirándulás a szárazra.

A kis csolnak, a cethalász erőteljes karjaitól s szárazra szállhatásának teljes jó kedvével hajtva, csakhamar a szigetre szállította vállalkozóinkat. Ellenállhatatlan megindulás vett rajtok erőt, mikor ismét szilárd földet éreztek lábok alatt, s az öröm és biztosságérzet egész erőlyével ugáltak ki a partra. Vadon erdő sudarai és sűrűje fogadták itt kebelébe. Óriási fák, melyek magassága a száz-kétszáz lábat is meghaladta, egymással folyondár füzérek koszorúval összekötve, koronáik összeborulva s fonódva, természetes lugasokat képeztek. A mimosák, ficusok, casuarinák, hibiscusok, pendanusok és pálmák különböző fajai keveredtek bájos vegyületbe, míg óriási törzseik lábánál orchidák, hüvelyes-növények és harasztok pompáztak.

A kanadai, alig várhatva, hogy valami szárazí eldelbe harapasson, egy kókuszdiót szakított le, s ketté hasítva, teljes élvezettel szürösölte levét és rága mandola-belét. Társait is megkínálta a azok is felségesnek találták a változatosságot a sok halebéd után.

— „Vigyünk egy szállitmányt ebből a felséges gyümölcsből a Nautiluson is. Talán Nemo kapitány sem fog ellene mondani.“

— „Csodálalm is.“ — mondá Aronnax tanár, — „találunk talán egyéb, elszállítani érdemes dolgot is itt.“

— „Ugy van,“ — mondá Conseil is; — „indítványozom, hogy három sarkába csolnakunknak: egyikbe gyümölcsöt, másikba zöldegeket, a harmadikba az elejtendő vadhust rakjuk.“

Ez utóbbinak ugyan még eddig nem látszott semmi nyoma. E tűs növényzet közepette — mintha az állati élet teljesen hiányzott volna. A növényvilág ehető termékei azonban nem szorítottak a kókusz-pálma diójára. Kiseb belebb hatolva az erdősejbe, csakhamar egész csoport kenyerifára bukkantak; s jeseben annak legjobb fájára, melynek gyümölcse magatlan s melyet a malajok „rima“ név alatt ismernek. E fa egyenes, 40 láb magas törzsével vált ki a többi fák közül, míg koronája kerek és tömört, tenyér alakú, újjas leveleivel. Lombjai élénk zöld sűrűjéből egy deciméter átmérőjű nagy gyümölcsök tekintettek ki, melyeknek gömbölydedségét, a rajta levő ormok némileg szögletesé tettek. Rendkívül hasznos növény a gabonát nem termő vidékeknek, mert az év nyolc hónapján át, minden munka nélkül, a kenyeret meg lehetősíteni pótló táplálékot szolgáltat. Hogy élvezhető legyen, parázs tűzőn kell megsütöni,

míg külső héja megszenesedik, s belseje a sült kalácséhoz hasonló puha és izes edellel válik.

Ned száraz galyakból csakhamar élénk tüzet rakott, s félóra múlva a két európai által még soha nem izlett eddel kézen is volt. Jóízűnek találták s a tanár csak azt sajnálta, hogy nem lehet eltartani, azért nem is érdemes készletet vinni magukkal a hajóra.

— „Dehogy nem!“ — szóló Ned, a ki már ismerte a kenyérfa gyümölcsét; — „usából erjesztett tészta készitünk, s így akármeddig is eláll és nem romlik meg; mikor enni akarjuk, megsütjük a hajó konyháján a egy kisse savanyus ize dacára is nagyon jóízűt eszünk belőle.“

Még csak gyümölcsöt s némi főzeleket kellett keresni. Azt sem keresték hiába. Jókora mennyiségű bantán találtak, melyet a malajok pizángnak neveznek, s mely egész éven át jóízű és tápláló edellelül szolgál.

Miután a nap már leszállóban volt, az éjt pedig nem akarták az erdőben tölteni, megrakodva zsákmányukkal, melyet visszatérőben is még folyvást szaporítottak különféle pálmá- s egyéb gyümölcsökkel, a part felé fordultak. Csaknem oda értek má, mikor Ned még néhány szágó pálmát talált. E nélkül sem akart ellenni s fejszjét fogva, egy szép nagy törzset csakhamar kidöntött. Tudva, hogy kell vele bánni: lehántotta hüvelykni vastag kérget s alatta megtalálta a hosszukát, összevissza font rostokat, melyek mint megannyi kis tömlő zárták magukba azt a tápláló lisztes anyagot, melyet szágó név alatt az európaiak is oly jól ismernek, s mely a malaj népek egyik fő táplálék szolgálat.

Öt óra volt már, mire a csolnakhoz értek, mely a parthoz köve bántatlanul várt reájok s félóra múlva a Nautiluson voltak. Egy lélek sem jött üdvözlésükre s a nélkül, hogy valakivel találkoztak volna, mentek be szobáikba. A vacsora ott már készen várta. Etek s lefeküdtek; a napi kirándulásban elfáradva: az álom sem soká várattott magára.

Másnap ismételték a kirándulást; de ezuttal a sziget más részét tűzték ki látogatásra, hogy annak egyéb termékeivel, s ha vannak — élő lakóival is — megismerkedjenek. Ezuttal a tanár jónak látta az érdemes és tapasztalt kanadai ösztönére bizni magát s öt bocsátotta kalauzul előre. Ned a sziget nyugati partja felé intette a kirándulást s néhány patak csekély vizén, gázlón, átkelve, egy pompás fensíkra vezetve a kis társaságot, melyet sudár erdősej szegélyezett. Csakhamar egy csoport halászmadrára bukkantak, de a mely nem várta be őket, a miből azt következtették, hogy az ember nem lehet ismeretlen alak a szigeten, különben a madarak nem tudnák, hogy félni kell tőle. A kövér füvel borított tisztáson áthaladva, a mint az erdőhöz közeledtek, hangos és éktelen madárrikácsolást hallottak, melyben a papagáj hangjára ismertek.

— „Mutatkozik már a vad!“ — mondá Conseil.

— „Még csak madarak,“ — felelt Ned, — „s azok sem enni valók, mert csak papagájok. De majd következik egyéb is.“

— „Csodálalm is.“ — jegyzé a tanár, — „ha e szigetek sajátosság madarát, a paradicsom-madarat, nem találunk itt a kajdások társaságában.“

— „A hol van ni!“ — mutatott rá, és pedig egy igen szép példányra, az éles szemű kanadai. — „Majd találunk itt, né félünk, többet is.“

Jól behatoltak már az erdőbe, de még semmit sem lóttek. Pedig e nap csak vadpecsenyére számítottak s az étvágy is kezdett már jelentkezni. Szerencsére Conseil, — maga is csodálkozott ügyességén, vagy szerencséjén — egy lövére két vadgalambot ejtett el, melyek egy szerencsésdió-fa lombjai közt édelegettek. A kis pecsenyét azonnal megkopasztották, nyarara luszák, — s az első száraz pecsenyét annyira idő óta — a legjobb étvágygyal költötték el. A szerencsésdió, melyen éltek, valami fűszeres ízt adott husoknak, a mi azt még kedvesebb inyencc-falattá tette.

De ezzel sem a Conseil szerencséje, sem a Ned pecsenye-zsákmánya nem volt még kimerítve. Ebből után belebb hatolva az erdőbe, a szerencsésdió-fák sűrűjében Conseil egy szép paradicsom-madarat nyomott el, mely a magas fűben bukkandolt. — „Ez a madár valószínűleg részeg“ — mondá — „megrészegedett a tulá-

gos szerencsendő-élvezetől. Egyike volt a smaragd színű paradicsom-madaroknak, melyek a legszebbek és legkritikábbak a papuasai fajok közt a legkeresettebbek dísz-tollakért, valamint az állatkertek számára is. Gyöngyöden összekötötték szárnyait és lábait, hogy ne vergődjék a magukkal vitték. — Nednek pedig egy kövér indiai malacot sikerült elejtenie. Később egy sereg kängurura akadt s e magukkal jöhetőtenül ugráló erzenyesekek közül vagy hatot el is ejtett.

Ezen a malacot koppasztotta, míg a tanár és Conseil nyugodtan heverték a most rakott tűz mellett a fűben, — midőn egyszerre, mint az égből, ökölnyi nagy gömbölyű kö esett közibök. Felugráltak. Először azt hitték: majmok tették velök a tréfát, melyet ismét másik s harmadik kődobás ismételt. De csakhamar meggyőződtek, hogy a majmoknál valamivel jobb (vagy rosszabb?) ellenséggel van dolgok: vad emberekkel, a pápuák fájából.

Egy pár száz lépésnyire jókora csapat, lehettek negyvenen vagy ötvenen, lesett rájuk. Ellentállásról szó sem lehetett s csak gyors menekülésre gondolhattak. Ned azonban teljeséggel nem volt hajlandó ott hagyni zsákmányát s a malacot vállára, kezébe két-három

Az új minden háborítás nélkül telt el. De mikor reggel a fedélzetre vezet a lépcső lemez ajtaját kinyitva a magaslatra kiléptek, a pápuák még sokkal nagyobb csoportját látták észre a parton. Nyilakkal és kövekkel voltak fegyverkezve s látszott, hogy valamit várnak. El sem lehetett gondolni: hogy mit? Az apályt várták, a mint később kitudt.

A szárazra kiszállásról szó sem lehetett többé, a mi leginkább Ned cimborát bosszantotta, a délelőttet halászattal töltötték. A magas vizállással a hálók gazdag zsákmányt hoztak. A tanár sok új hal- és puhány-fajt talált, melyeket tudományosan határozott meg, míg Conseil szívesen osztályozta őket. De semminek sem örült meg annyira, mint egy csigának. „Nézd, — mondá Conseilnek, — e rendkívüli ritkaság; mit látsz rajta?”

— „En, — felelé Conseil, — épen semmit; közönséges Porphyria Oliva, Oliva-nem, Fésű-fognak rendje, gasteropodák osztálya, puhányok serege.”

— „Jó, jó” — szakította félbe ura a szenvedélyes klasszifikátort, — „de nem látod, hogy balfelé csavarodik?”

Ugy volt. Pedig a természet jobb-oldali rendszert követ. A planeták mind balról jobbra

lők 874-ben, tehát ezeltől 1000 évvel vetődtek oda s e pár családból származott később a sziget művelt és szorgalmas népessége.

/. A virágok hónapja. Május, száz Mária hónapja, miként a francziák nevezik, nagyon jövedelmező szokott lenni a párisi virágárusoknak. Az idén is csupán a templomok számára körülbelül 16,000 forint ára virágot vásárolnak össze e hónapban.

/. A 16- és számárhust mint élelmi szert az utóbbi háboru óta nagyon megszerették a párisiak. A jelen év három első hónapjában mindössze 2111 lovat és szamarat vágtak le husáért, míg 1872-ben ugyanez idő alatt csak 1275-öt és 1870-ben 989-et ettek meg.

/. Recepte a hosszú életre. A „South India Times” című ázsiai angol lap egy férfiról tesz említést, ki nemrég halt meg 109 éves korában. Az illető indiai uriember a Brindabuni szent oltár tiszteletére ajánlotta föl magát s életének utolsó negyven évét a templom közelében egy szent fa árnyékában töltte vallásos elmélkedésbe mélyedve, s naponként csupán egy pohár (indiai suly- és ür-mérték) perán (czukor-sütemény) s egy pohár tejen tengődve. Mint látjuk, a recepte nem sokba kerül oly szép életkorért.

/. A vasember. Bismarck herczegnek, a vas-

Mindennek megvan a maga haszna.

A legtöbb embernek, midőn valami fontos fölfedezésről hall, első kérdése majd mindig ez szokott lenni, hogy: „Mi lesz a haszna?” És ha e kérdésre kielégítő feleletet nem kapott, nem tartja érdemesnek az új fölfedezéssel tovább is törődni. Hogy pedig e fölfogás mennyire téves, és hogy azokat, kik valamely fölfedezésnek értékét csupán annak közvetlen, azonnal mutakozó hasznából akarnák megítélni, mennyire megszegyenítheti később a következés, Tyndall tanár a világosság törvényeiről a mult év elején Amerikában tartott egyik fölvilágosítás érdekes példákkal bizonyította be. Mikor Newton egy üveg prizma segítségével a fényt különböző színelemezre fölcsztotta, e fölfedezésnek akkortájban látszólagos értéke nem igen volt. Az üveg prizma által szírványára tördelt egyszerű napsugár igen szép látványt nyújtott, de csak kevesen tudták annak igazi jelentőségét s az abból várható hasznát fölfogni. Senki sem gyanította, hogy e találmány oly rendszer csiráját foglalja magában, mely lassanként új meg új ásvány-anyagok fölfedezésére fog vezetni, melyek földünknek szintén alkotórészeit képezik, a nélkül, hogy előbb ismertik volna; mely új rendszer továbbá megismerteti velünk a nap és a bolygók légkörét; annak segítségével az ásványos vizekben és különböző sziklanemekben új alkalmakat fogunk fölfedezni, s végre a spektroskop nevű új műszer, a mely szintén e fölfedezés egyik szüleménye, csillagászati tanulmányainkban, technikai vizsgálódásainkban és a vegyészeten is az új testek fölfedezésénél egyik legfontosabb segédeszközünk kéleendő. Ki merete volna hiúni a Newton idejében, hogy az a kis fénysugár, mely az ablakernyő egy nyílásán keresztül a szobába jut, a jövő nemzedék tudósainak vizsgálódásai által a meglepő fölfedezések egész hosszú sorozatának szolgáló kiindulási pontjává?

Tyndall tanár mondja, hogy Malus francia természettudós, midőn egyszer a Luxemburg-palota kertjében sétált, úgy vette észre, hogy a nap sugarai a palota egyik ablakáról igen különös módon verődnek vissza; e sajátos tünemény közelebbi megvizsgálása és tanulmányozása Malust a sugár sarktorésének (polarizáció) fölfedezésére vezette, a mely fölfedezés aztán később sok tekintetben szintén igen hasznosnak bizonyult be. Más emberek is láthatják a fénynek valamely ablaküvegről való ilyen visszaverődését, de azért senkinek sem jutott eszébe, hogy annak okát s lehetőségeit közelebből megvizsgálja, mert hát „mi haszna lett volna belőle?” Már pedig lett volna elég, a minthogy lett is. E fölfedezés tanított meg minket az üvegnek láttani segédeszközül való használatára és annak égetés által való színezésére; a drága kövek valódiságáról a polarizáló készülék segítségével győződhetünk meg biztosan; legnagyobb hasznára pedig a közönséges czukor megvizsgálásánál mutatkozik, mert annak jó vagy rossz minőségét szintén a polarizáció segítségével ítélhetjük meg. Így tehát az eleinte értékteleneknek látszó fölfedezések, ha később a gyakorlati életre alkalmazzuk azokat, milliókra menő értékeket képviselhetnek. A spektroskopot és a polarizációt ma már nehezen tudnók nélkülözni.

Ha végig tekintünk a fölfedezések és találmányok történetén, úgy fogjuk találni, hogy a tudomány és ipar terén majd minden fontosabb, nevezetesebb vívmány oly kezdeményeken alapul, melyeket a világ jó sokáig haszontalan, értéktelen valaminek tartott. Oersted János Keresztély egykor észrevette, hogy az iránytű, ha villanyozott delejvas közelébe jut, elhajlik eredeti állásától; ez észleletnek az óra-távirda volt természetes szüleménye s később hosszabb gondos vizsgálódások után a villany-távirda mostani szerkezetét okoskodtak ki belőle. De la Rive és Jakobi a villanyfejtő gép egyik sarkán egy kis rézlerakodást vett észre, és e fölfedezés folytán jutottunk később a villanynyomás vagyis galvanoplasztika ismeretére, a melynek segítségével a képes lapok a korábbiakkal sokkal szebb képeket nyújthatnak olvasóinknak.

Tyndall észleleteinek a ködről és porról az a megbecsülhetetlen gyakorlati hasznuk vala, hogy a szellőztetés rendszerben tetemes javításokat hoztak létre s fölfedezni segítettek amaz utakat és módokat, melyekkel jó egészségünket a lehetőségig megóvhatjuk.

Pasteur vizsgálódásai az erjedés (fermentatio) csirájáról teljesen fölforgatták e tárgyról meglevő ismereteinket, s az általa föltalált elmélet további alkalmazása kimutatta a járványos betegségek valószínű eredetét, s ennélfogva egyszersmind az ellenők legtöbb sikerrel használható védszereket is.

Faraday ama hengerekben, a melyekben azelőtt világító gáz volt, valami szennyes, olajos folyadékot fedezett föl, melyet később benzinnel (benzole) neveztek el. Ez is oly fölfedezés volt, a melyről a mindenben csak közvetlen hasznát hajhászók serge vállvonitva ezt kérdezhetette volna: „Mi hasznuk lesz belőle?” Pedig kevés fölfedezés bizonyult be gyümölcsözőbbnek, mint az olajsalak közt levő benzinnel föltalálása. Ebből az egyszerű anyagból a fontos iparágak egész hosszú sorozata keletkezett. Abból kapjuk a legragyogóbb színű festékeket; azzal készítjük legfinomabb illatszereinket; azzal összpontosítjuk a világító gáz fényét; azzal oldjuk föl a szurkot s készíttünk belőle fénymázat, és e hasznos anyag sokféle tulajdonságainak tanulmányozása számtalan sok hasonló összetételek fölfedezésére vezetett a természet mindhárom birodalmában.

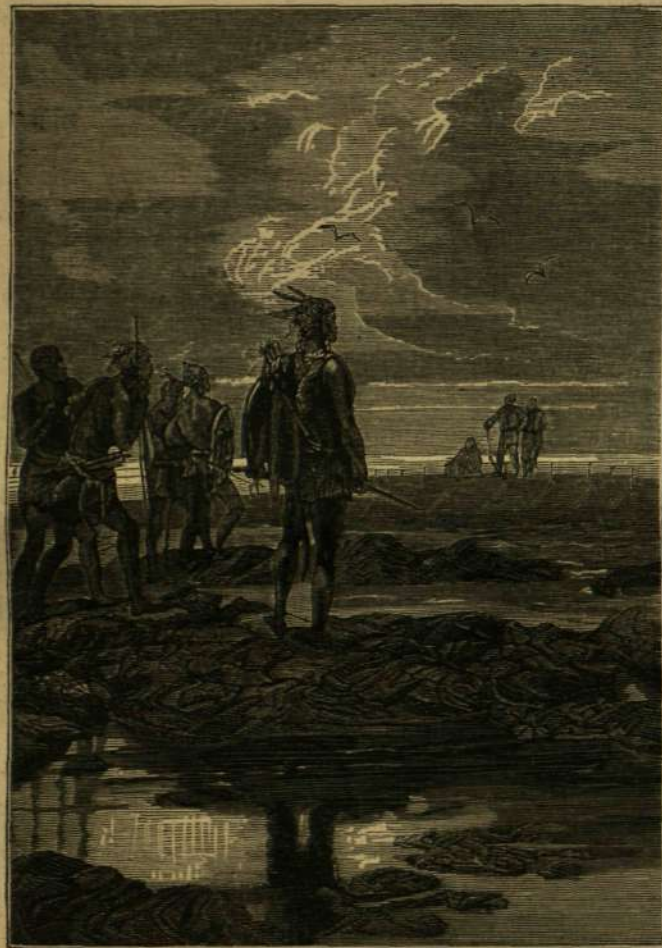
Margraf véletlenül rájött, hogy egy jelentéktelen fűnem, a mely a Földközti-tenger partjain vadon tenyészik, némi csekély czukorrészt, de annál nagyobb mennyiségű szódát (sziksót) tartalmaz. E fűnek áttitése és gondos művelése azt eredményezte, hogy a sziksó nagy része apránként kipusztult belőle és helyét hamuszir foglalta el, a czukortartalom pedig jelentékenyen növekedett. A növény tehát lassanként czukorrépává alakult át s oly iparágat hozott létre, a mely bámulatosan jövedelmezővé vált mindazon vidékeken, a melyek a czukorrépa-termelésre alkalmasoknak mutatkoztak. Egy más növény gumóiban, melynek bogyalaku gyümölcse szerfölött mérges, nagy mennyiségű keményítőt fedeztek föl. Azt is művelni kezdték, s ma már alig van fontosabb élelmi czikk a burgonyánál. A czukor- és keményítő-tartalom fölfedezése a növényekben akkortájban, mikor e fölfedezés megtörtént, nem sok figyelemre talált még a tudós világnál sem, annál kevésbbé ma-

gánál a köznépnel, s igen sok idő telt el addig, a míg abból némi csekély gyakorlati hasznú mutakozott, de azután annál nagyobb áldásnak tekinté az egész világ.

A gutta-perchát és kaucsukot alig száz éve használják; az utóbbit Condamine fedezte föl 1770-ben, de általánosabb elterjedését csak 1849 óta számíthatjuk s ma már oly nélkülözhetelenné lett az ipartevékenység majd minden ágában, miszerint majdnem csodálnunk lehet, hogy miként tudtunk elleni azelőtt e számtalan-féléképen használható tárgy nélkül. Hogy csak egyik legfontosabb használati módját említsük, a gutta-percha nélkül a tenger alatti távirdák föllálítása teljes lehetetlenség volna, mert a sodronyok elszigetelése (izolálása) legyőzhetetlen akadályokba ütköznek.

Mikor Scheele a glycerint fölfedezte és Chevreul annak tulajdonságait leírta, ebből sem kínálkozott egyelőre semmiféle gyakorlati hasznú. S idővel mégis a vegyészeti műtan egyik legfontosabb és leghasznosabb műanyagává lett. Nehány évvel ezelőtt még eldobták, mint hasznavehetetlen portékát; ma pedig roppant mennyiségben gyárilag állítják elő, de még a gyárak sem tudják kielégíteni az általános szükségletet. A nitro-glycerin, dynamit, lithofracteur (megannyi robbantó szerek) csak másodrangu terményei ez érdekes anyagnak. A glycerin megbecsülhetetlen hasznú a gyógyszerzat terén, az illatszerek készítésénél, czukrárszatokban, a tárgyak nedvesen tartásánál s főleg mint az élelmi szerek és egyéb hasonló tárgyak megromlását megakadályozó szer, annyira ismeretesek, hogy bővebb részletezést nem kívánunk.

A fölhozott néhány példából is eléggé kitűnik, jegyzi meg a „Scientific American” című tudományos lap, mely Tyndall fölvilágosítás alkalmából ez érdekes adatokat összeállította, hogy nincs oly fölfedezés a világon, bármily jelentéktelennek látszódjék is egyelőre, melynek valódi haszna ne lenne. Valamint a természetben minden anyag és minden erő halhatatlan, épen úgy az emberiség mevelődéstörténetében is minden fölfedezés örök életre van hivatva. Valamint hogy a legcsekélyebb anyag és a legcsekélyebb erő el nem enyészhetik soha, épen úgy a legcsekélyebb fontosságúknak látszó vagy teljesen jelentéktelen fölfedezések is megannyi elpusztulhatatlan szemei ama nevezetes lánczolatnak, mely az emberiséget a legnagyobb szerű eredményekhez és vívmányokhoz vezette és vezetendő talán későbbben. Így hát talán mondanunk is fölösleges, hogy azok, a kik látszólag tisztán csak tudományos buvárlatokkal foglalkoznak és csak oly elvont tárgyu fölfedezésekre törekednek, a melyeknek — ismét csak látszólag — legcsekélyebb gyakorlati hasznuk sines, sokkal több tiszteletet és rokonszenvet érdemelnek, mint a melyet a látszat után ítélő nagy közönség részéről tapasztalnak. Fáradozásait csupán az oly közönséges fölfogású emberek tarthatják haszontalanoknak, kik nem igen látnak messzebbre az orruknál. Mert bátran és biztosan ki lehet mondani, hogy főleg a mi korunkban, minden fölfedezésnek meglesz a maga kétségbevonhatatlan jó következménye vagyis haszna. Lehet, hogy mindjárt első tekintetre nem tudjuk fölfogni és megítélni annak várható

A pápuák a Nautilus közelében.

Harcz a vadakkal.

UTAZÁS A TENGER ALATT.

kängurut ragadva, mindhárman sietve lépdelték a part felé. Egy pár lövést is küldöztek vissza, inkább csak tiszteletparancsoló íjesztésül, s így még szerencsésen elértek kikötött csónakjukat, mielőtt a vadak utolérték volna őket. Zsákmányukat a csónakba vetni, utána ugrani, a csónakot eloldani, evezőt ragadni: csak pillanatok műve volt, s mire a vadak a parthoz értek, ők már annyira behaladtak, hogy azok kö- és nyilövegeiket ártalmatlanul küldözgették utánok.

A pápuák — ekkorra már lehettek vagy százan — megdöbbenve állottak a parton, a mint a Nautilust megpillantották. Látták ők már hajót, de ilyent még nem. E roppant vashal, mert úgy tűnt föl előttök is — rendkívüli-ségével félelmesebb volt előttök, mint a szokott modoru árbochos s nyílt fedélzetű hajó. Egy-más közt nagy tanácskozást látszottak folytatni, hujogtatásokban adtak kifejezést érzéseiknek, s egy pár óra mulva, midőn az est már leszállt, vissza is vonultak, de minden jel arra mutatott, hogy nem örökre.

Utasaik ezalatt visszatértek a hajóra s a tanár nem mulasztotta el figyelmeztetni Nemo kapitányt is a pápuák ellenséges indulatu s fenyegető magatartására. Ez azonban föl sem látszott venni az egészset.

kerengenek; a föld úgy fordul; az ember jobbkezü s eszközei és készülékei is ahhoz alkalmazkodnak. A csigák is mind jobbra tekerednek. A legkritikább kivétel köztök az, mely jobbról balra csavarodik.

Míg a tudós és szolgálja ennek örvendettek, — néhány pápuá, fölhasználva az apályt, mely a leszállt vizállással az eddig elrejtett korall-sziklából lépcsőt engedett a víz színe fölé emelkedni s a köveket is átázolhatókká tette, — nagy merészséggel közel lopózott a Nautilushoz, s egy ügyesen dobott kő egyszerre kiütötte a Conseil kezéből a csigát, mely darabokra tört, a mint a fedélzet vas padlójára ütődött. Conseil egyszerre fölkapta a tanár puskáját s lött. Lövése összezsuzta a pápuá jobb karját s az is, és társai is, éktelen ordítással vonultak vissza. (Folyt. köv.)

Egyveleg.

/. Uj alkotmány Islandban. A dán fejedelem által Island szigetének adott új alkotmány a jövő augusztusban fog életbelépni, s ugyanekkor fogják megünnepelni a sziget gyarmatosításának 1000-dik évfordulóját is. Ugyanis az első norvég telepü-

embernek, gyöngéd oldala is van — legalább a humor iránt. Bár igen érzékenyen szokta venni a hírlapok támadásait, az éleztlapoknak még leggorombább élezei és torzképei sem hozzák ki a sodrából soha, s épen olyan jóízűn mosolyog azokon, mint a közönség maga. Mint mondják, igen gazdag torzkép-gyűjteménye van máris, melyek mind róla jelentek meg a berlini éleztlapokban. Leánya szorgalmasan kivagdálja és albumokba helyezi azokat.

— A mexikói ember a fehér Máriának nem hisz. Az övé részben, — mint ő maga — és annak neve: Nuestra Señora de Guadalupe. Van azonban egy fehér is, Nuestra Señora de Soledad; de ez csak a tolvajok számára existál. Mielőtt a rabló „üzletére” kirándul, vételnek tartaná távozni a nélkül, hogy a Soledad képe előtt imáját el ne végezné, sőt ezután kezeit ajánlanak mint votumokat, az ő tiszteletére s üzletük sikerére.

— Egy 150 holdnyi uszó sziget van jelenleg a Sadacoya-tengeren Vittingham mellett. Eperfajta növényvel van az egész befüta, mely közül itt-ott 15 lábnyi magasságu fák is emelkednek ki. A környékbeliek az uszó-szigetet halászára használják és pedig úgy, hogy léket vágnak rajt.

Közintézetek, egyletek.

A magyar tud. akadémia e hó 8-iki ülésében Szilágyi Ferencz veterán történettudósunk a két Wesselényi Miklós általa irt életrajzának egyes részeit mutatta be. A munka első része általában a Wesselényi családdal foglalkozik, annak néhány régebbi tagját szintén ismertetvén, a másik két rész pedig az idősb és ifjabb Wesselényi Miklósról szól. Szilágyi adatai nem mindenben illeszthetők meg azokat, miket b. Kemény Zsigmond sorol elő a két Wesselényiről. Az idősb Wesselényi életrajza érdekes korfestést tartalmaz II. József uralkodásához is, s e fejedelem uralkodásából annyira hivatkozott keresztényen túrelmi korszak merő ellentétes eseményeket mutat föl Wesselényinek Cserey Helenával történt egybekelésében, a nőnek a református egyházba való áttérésében, s az erre következő üldözésekben. Nemkevésebb érdekes szakaszai lesznek e résznek annak erdélyi középkori dráma ismertetése, melyben a b. Wesselényi Miklós által gr. Haller János, a gorbói kastély birtokosa ellen intézett megtámadás, ugy nevezhető kis hadjárat van leírva. Majd Wesselényi politikai szereplése van előadva: a közép-szolnoki fölépítés az önhatalmu unozozás ellen, az ennek következtében kormánykörökben támadt fölháborodás; Wesselényit az országgyűlésből kizáró királyi rendelet, stb. Be van mutatva a kolozsvári színház története, melyben Wesselényi nagy szerepet játszik. Ennek kapcsán egy érdekes adomát is hallottunk. A kolozsvári színház híres komikusa Jancsó, gyakran járt ki látogatónak Wesselényihez. Egy ily alkalommal, min, min nem? — összepörlekedtek s a vita vége az lett, hogy a házigazda kikiáltotta a cselédjeinek: „Fogjátok le ezt a komédiást és huzzatok rá tizenkettőt!” Jancsó hiába szabódott, megkapta a porciót; azután természetesen az árát is. Nem egyszer emlegette, hogy a tizenkettőt még elszorvedte volna, csak a cselédék előtt „komédiásnak” ne mondták volna Wesselényi. A munka harmadik része ifjabb Wesselényi életére vonatkozik, s öt főképet mint erdélyi államférfit, s országgyűlési követet 1834—35-ben s 1848-ban ismertet; továbbá kiterjed írói munkásságára, s végre: e derék hazafit jellemző néhány levelét is közli. E levelek alkalmából lesz említve, s egész terjedelmében kiadva Kossuth Lajosnak tudvalévő fogságából kiszabadulása s Pestre visszatérése után, e városból 1840-ben május közepén ifj. b. Wesselényi Miklóshoz irt nevezetes levele, melyben a báró iránt viseltető ragaszkodását, halálját a legmelegebb szavakkal tolmácsolja.

Szilágyi után Keleti Károly a szőlőszeti és borászati statisztika köréből tartott fölolvasást. Legelőször is azt említi, hogy a mostani Magyarországot már Kr. szül. után 276-ban is emlegették, mint bortermő vidéket. Most főbb bortermő helyünk 37 csoport van: Magyarországon 25, Erdélyben 6, Horvátországban és a határvidéken 6. A magyar szőlőterület 739,000 hold, s 20 év alatt 74,000 holddal gyarapodott. Franciaország szőlőterülete hatszor nagyobb, s mind a francia, mind a német szőlői gazdagabb termésűek. E szerint bortermelésünk sokkal csekélyebb, mint eddig — adatok hiányában — hittük; az 1861—1872 közti 12 évi ciklusból szerzett termésszámok szerint csakugyan nagyon csekély. Ugy találjuk ugyanis, hogy jó évben 40—42, közepesben 23—24, rosszban 9—10 akó bor terem holdankint, és így az összes területen 30,5, 17 és 6,3 millió akó vagyis 17,5, 9,7 és 3,9 millió hectolitre bor. Az évenkénti belföldi borfogyasztást kutatva, azt 12 1/2 millió akó s 73.600,000 forintban állapítja meg; a külföldre vitt bort pedig 1,2—1,4 millió akóban tünteti ki 14—15 millió frt értékben. A befolyt szőlőadó 2,9 millió frt, holott ha a tényleg termő bort tekintjük, nem alig 3, hanem közel 7 milliónak kellene befolyjni. Végül említi meg, hogy egy hold szőlő értéke 50—60 és 5—6000 frt közt változik, az ország összes szőlőterületének értéke pedig 444,2 millió frt. Elég nagy szám, — így végzi értékes — hogy alaposan lássunk ama termelési ág növeléséhez, mely hazánk lakosága bevételének máris jelentékeny részét szolgáltatja.

A történelmi társulat e hó 5-kén tartott havi ülésén az ideai vándorgyűlés programját állapították meg. E hó vége felé Besztercebányán lesz az, míg a zárülés Szent-Kereszten, Ipoly Arnold püspök nyári kastélyában lesz. Alapító tagnak Császka György zsepesi püspököt jelentette be a titkár. Az ülésben Deák Farkas tett jelentést a Wesselényi családra vonatkozó levéltári kutatásairól. A Berczillyek levéltárában sok érdekes okiratot talált, de a Wesselényi-család származására vonatkozólag nem kapott utbaigazított adatokat. Annait azonban bizonyosnak hisz, hogy a család alap nélkül véli magát lengyel eredetűnek, miután a lengyel király 1593-ban magidézettette Wesselényi Ferenczhez, hogy bizonyítsa be, minő jogai vannak Lengyelországban, a mi nem történt volna, ha a család csakugyan lengyel származású. Thaly Kálmán ez ülésben a hg. Odeschalchi Gyula meghívására tett kirándulás eredményeiről adott jelentést. A kirándulásban Thaly, Pesti Frigyes, Nagy Imre és Pauler Gyula vettek részt s legszebb aratásuk Gyula-Bodon a gr. Berényi-család levéltárában volt, mely még egészen ismeretlen. Több árpádkori okmányra is akadtak s figyelmet keltett ama három magyar főiratu sugárgyú is, melyeket Herold Boldizsár öntött Pozsonyban. Ezek valódi ritkaságok s gr. Berényi Ferencz országos képviselő ajándékából már közelébb a nemzeti muzeum tulajdonai lesznek. A derék gróf a történelmi társulatot is meglepte két becses kéziratával: egy 1683-ki naplóval s gr. Montecuculi egyik munkájának 17-dik századbéli másolatával s az arra irt felelettel. A Bossányi és Zay-családok levéltárában szintén érdekes okiratokra találtak, az utóbbiban főleg P. Petróczy Istvánra vonatkozólag, kinek családja már csak arról is nevezetes, mert rövid idő alatt több költőnt adott a magyar nemzetnek. Thaly végül a Danzigban elhalt bujdosó: Vay Ádám sirintát mutatta be, mely szerint a régi jó magyar 1719. jan. 31-én hunyt el 63 éves korában.

A nemzeti muzeum képtára a mult hóban két festménytel gyarapodott. Egyik: ausztriai Mária, a Mohácsnál elesett király özvegyének arcképe ismeretlen művésztől; másik a Gaál György író, melyet Waldmüller G. Ferdinánd festett. Mind a kettőt Bubics Zsigmond apát ajándékozta. A szobortár Petőfi mellszobrával gyarapodott, melyet Iszák Miklós készített a kormány megrendelésére. A muzeumot a mult hóban 18,279 ember látogatta meg.

A képzőművészeti társulat legutóbbi választmányi ülésén Ráth György elnök bejelentette, hogy Rudolf trónörökös elfogadta a társulat és a művészek házának védnökségét. A társulati tagok száma jelenleg 1145, köztük 185 alapító. Szegedről 75-en irták be magukat tagnak, s most ott és valószínűleg Egerben is fiók-társulat fog rendezni a társulat. A kormány megengedte, hogy a művészek háza javára díjmentesen bocsáthassanak ki sorsjegyeket. E sorsjáték nyereményeinek gyarapítására utolag ismét több művész és műbarát tett ajánlatot.

A szegény gyermekokrház egyletének évi közgyűlése mult vasárnap volt Úrményi József elnökle alatt. A lefolyt évben 555 gyermek nyert ápolást, az alapvagyon pedig, mely 1873 végén 128,191 frt 74 kr volt, az utolsó évben 5209 frttal gyarapodott. A közönség jótékonyága sokszor fölkeresi ez egyletet, s nevezetesen élelmi czikkkel, fűtő szerekkel annyira ellátják, hogy ennek következtében a mult évi költségekre előirányzott összegből is vagy 800 frtot lehetett megtakarítani.

A bölcsőde-egylet június 9-diki évi közgyűlését gróf Károlyi Edéné nyitotta meg, és sajnálkozását fejezte ki a föltött, hogy az egylet rendelkezésére álló jövedelmek mind-egyik nem engedték meg, hogy az ohajtott harmadik bölcsőde is fölláthatnának; ellenben örvendetes jelenségnek tüntető föl, hogy dacára ennek, a két bölcsődeben, — az ünnepnapokat kivéve — naponként mintegy 150 gyermek részül a leg gondosabb ápolásban a szürke nénék fölügyelete alatt. A pénztári forgalom a lefolyt évben huszezer forintnál többre ment. Ebből a tiszta bevétel 9796 frt 46 kr., a kiadás 8153 frt 36 kr volt, a maradvány (1505 frt) mint alapítvány tőkésített. Az új választásnál Aigner Miklós igazgatónak, Novák Lajos titkárnak, Halász Dezso jegyzőnek, dr. Dulácska Géza és Koller Gyula a bölcsődék orvosainak újra megválasztottak. Végül fölemlítjük, hogy az egylet alapvagyonra jelenleg 80,513 frt 7 krajczár.

Két alpesi egylet. Mint tudva van, a mult évben Késmárkon „Kárpát-egylet” alakult, tudományos czélú kirándulásokra, s a felső hegyvidéki megismerésre. Krakkóban pedig a mult hóban „Tátra-egylet” alakult, mely 300 tagot számlál és 5000 frtyi alaptőkéje van. Az alakuló gyűlésre üdvözlő tviratot küldtek át Késmárkból a Tátra-egyletnek, s ez a legszivesebb barátság hangján viszonzotta az üdvözléset, ígyrvé: hogy benső összeköttetést tartanak fenn egymás közt.

Egyház és iskola. — A szerb egyházi kongresszusra a kormány Hueber Zsigmondot, a volt helytartótanács alelnökét nevezte ki királyi biztosnak. — Magántanári képesítés. A vallás- és közoktatási miniszter Szilágyi Ete tudornak magántanári képesítését a budapesti királyi egyetemen megerősítette és megengedte, hogy ezen minőségben a szemfénytörési rendelenségekről és a szemtűkről alkalmazásáról előadásokat hirdethessen és tarthasson.

Balesetek, elemi csapások.

Tűz a sugáruton. E hó 9-én délben a nagy sugárút kész palota-sorával szemközt kigyult a hyppodrom, egy deszkából épült nagy bódé, melyben jámbor lovakon szokott döcögöni az ilyenekben mulatságát lelő közönség. A deszka-épület hamar lángba borult, s tövig égett. A tőszomszédban épülő négyemeletes palota épületállványai is égni kezdtek, de ezt eloltották. A tűznél zavargások is fordultak elő, mert a tűzoltók bántalmaztak egy keményseprőt, a közönség pedig pártját fogta, mire lovas drabantokkal nyomták vissza a tűzoltók ellen ingerült tömzset.

Mi ujság?

Mai számunk hirdetési rovatában olvasható a Vasárnapi Ujság 1874. július—decemberi folyamának előfizetési fölhívása, a melyre ezennel fölhívjuk t. olvasóink figyelmét.

Fogarasi János kitüntetés. A magyar nyelv Nagy Szótárának elkészítőjét illetőleg a hivatalos lap következő legfelsőbb kitüntetés tett közhírré: „Személyem körüli magyar miniszterem előterjesztése folytán Fogarassy János magyar kuriam legfőbb ítélőszéki osztályi bírójának, s akadémiai tagnak, a magyar nyelvészet körül szerzett kiváló érdemei elismeréséül Szent-István rendem kiskeresztjét díjmentesen adományozom. Kelt Neubergerben, 1874. évi jun. hó 5-én. Ferencz József, s. k. Br. Wenckheim Béla, s. k.”

Halálozások.

Vecsey-Oláh Károly, a mádi kerület országgyűlési képviselője, s a Deák-párt tagja, elhunyt 42 éves korában. Holtestét Tokajba szállították.

angusztus közepe körül kezdek építeni, mi-korra ideiglenes bejáratokat építenek. — Az akadémia palotáját épületállványok veszik körül. A vastető fölrakásához fognak, hogy az országos képtár tűzveszélytől biztosított helyet nyerhessen. A munka költsége 106,000 frt.

Az állami játékony sorsjátékra, melynek jövedelme részben a régi honvédek segélyére van szánva, jól fogynak a sorsjegyek. Részint a játékony czél biztosításából, részint a 240,000 frtra menő nyeremények ingerléséből szivesen leteszik a 2 frtot. A sorszhúzás e hó 30-án lesz.

Uj szerkezeti közúti vaggonok. Budapest és Kis-Pest közt egy társaság pályát épített a Horváth-Horthy mérnök által föltalált közúti kocsi rendszerében. Ehhez — mint a Csillag-féle király-utcai kertben látható — sem ló, sem gőz nem kell, miután gépezetét egy ember is könnyű szerrel mozgathatja.

A nemesség még mindig szilárd. A sátor-alja-ujhelyi törvényszék P. M. nagy-rozvági birtokost emberölés miatt 10 évi sulyos börtönre, valamint a nemesi czim és az azzal járó jogoknak elvesztésére ítélte. A királyi tábla a büntetés tartamát öt évre szállítván le, egyszerűságra az ítéletnek a nemesi czim és előjog elvesztésére vonatkozó intézkedését, mint törvényes gyakorlaton nem alapulót, föloldotta. A legfőbb ítélőszék a kir. tábla ebbeli határozatát szintén megerősíté.

A dohány és szivar fogyasztása fölkellette Ghyezy pénzügyminiszter figyelmét s oly intézkedéseket készült életbeléptetni, melyek mind a közönség igényeit jobban kielégítsék, mind pedig a kincstár érdekeit jobban biztosítsák. Erre azért is nagy szükség van, mert Ausztriában sokkal jobb szivart készítenek, pedig a dohányt tőlünk veszik; a mi fogyasztó közönségünk is szivesebben fedezzi onnan szükségletét.

Rejtélyes halál. Pesten a molnár-utcai Groszinger-féle ház vagy öt hétig borzalmas titkot rejtett, a nélkül, hogy sejtetheték volna a lakók. E házban lakott Polczér Alajos városi hivatalnok özvegye, ki férjének egy év előtt történt halála óta igen szigorú viszonyok közt egy szobában és konyhában csekély nyugdíjából éldegélt. Polczérné a mult hó elején többször mondá a szomszéd lakóknak, miszerint el fog utazni, azért semmi gyanut nem keltett, hogy egy idő óta senki nem látta a lakása folyást zárva volt. E hó 10-én reggel azonban a zárt ajtókon keresztül oly nagy hullabűz tört elő, hogy a lakó rendőrség által nyitatták föl Polczérné lakását. A konyha belőliről el volt rezeselve, úgyhogy az illető rendőrnök az ablakon keresztül kellett bemászni. A szegény asszonyt egészen felöltözve ágyán halva találták a rohadás nagyon előhaladt stadiumában. Mellette három galambja volt, melyek éhen haltak meg. A szomszédok véleménye szerint a halál május elején következhetett be, miután Polczérné május 3-ka óta nem látták. Hogy öngyilkosság vagy talán épen az inség okozta-e, csak a boncolás fogja kideríteni. A hullát a Rókus-kórházba szállították boncolás végett; de a felosztás nagy mérve miatt az egyszerű boncolás határozott orvosi véleményt nem állapíthatott meg, s a belső részek vegyszeti vizsgálata szükséges. Némely tünetek a cyan-kalival való mérgezést sejtetik.

Nemzeti színház. Péntek, jun. 5. Először: „Dolores” Dráma 5 felv. Irta Weilen József; ford. Paulay E. Szombat, jun. 6. „Mignon.” Opera 3 felv. Zenéjét szerette Thomas A. (Hauk M. k. a. első föllepteül.) Vasárnap, jun. 7. „Tündérlak Magyarhonban.” Népszimnű 2 felv. Irta N. N.; magyarosította Somlki. Hétfő, jun. 8. „Dolores.” Dráma 5 felv. Irta Weilen J.; ford. Paulay E. Kedd, jun. 9. „Hamlet.” Opera 5 felv. Zenéjét szerette Thomas A. (Hauk k. a. föllepteül.) Szerda, jun. 10. „A másoló.” Dramolet 1 felv. Meilhae után Ábrányi E. — „Az utóirat.” Vigjáték 1 felv. Irta Angier E.; ford. Paulay E. — „Kénytelen házasság.” Vigjáték 1 felv. Irta Mollière; ford. Szász K. Csütörtök, jun. 11. „A sevillai borbély.” Vig opera 5 felv. Zenéjét szerette Rossini. (Hauk M. k. a. föllepteül.)

Szerkesztői mondanivaló. Pécs. K. Zs. Schulz Ferencz életrajza (arcképpel) már megjelent a Vasárn. Ujság egy előbbi évfolyamában, s így ez újabb, pótközleményt nem használhatjuk föl.

Budapest. D. Sz. F. A. „régí jó idők hegedüseről” egy úttól szivesen adnánk egy czikket, mely összesen sem volna sokkal hosszabb, mint most ez az egyrő szóló. Ebben nagyon sok a felesleges szószaporítás, ismétlés s kisebb érdekű részlet; annyi trüünk nincs, hogy mint ezt, így megbírnánk ennél is, a többinél is, egyenként.

K. E. Egészen mások ma olvasóközönségünk s ahhoz képest lapunk igényei, mint voltak csak néhány évvel is ezelőt. A természeti tudományok, az ember és élettan, ipar és mesterségek folytonos és gyors haladása, melyeknek színvonalán kell tartanunk olvasóinkat, újabb források használatát követeli, mint a melyekből ön — úgy látszik — merit. De mivel közleményeitől általában a viláosság, jó irány s élvezhetőség elvitathatatlan: örülni fogunk, ha e figyelmeztetésünk számba véve, továbbra is fölkeres időnként dolgozataival. A régebb óta nálunk levő az érintett okból tettük félre — s maradt el aztán végkép is a közlése.

É. A. Az adoma érdekes s jó.

P. I. Az algiri naplótöredékeket, mihely sor kerül, közölni fogjuk.

M. G. Az öt hó előtt beküldött helyett inkább mást kértünk.

Budapest S. S. A merengés, egy más által megirt négy sor fölött, nem sokat ér. Nem is közölhető.

„Majalis.” A vers ugyan nem üti meg egészen a mértéket, de oly költői ésjárás nyilatkozik benne, oly lyrai ér üti föl magát itt-ott, hogy félre tettük, megjelölni összehasonlítás által a haladást, melyet talán egy év múlva beküldendő költeménye ezzel szemben bizonyosan föl fog mutatni.

„Világgyűlölet monológia.” — társai. Elég könnyű, de szintoly pongyola verselés: fölfelelvonásuk. Az elsőben volna eszmei tartalomra törekvés, de a mellet, hogy ferde irányban jár, nem is költői. A többiek csak alkalmiság jellegével bírnak, igen sekélyes tartalmuak és sem külső, sem belső érdemük nincs arra, hogy közöltesenek. — Láthatja, hogy „figyelemre méltatlannal vagy épen olvasatlanul” a papirkosárba nem dobtuk; az nem is szokásunk. Keresnők mi a gyönyört a lom közt is, csakhogy vajmi ritkán találjuk!

Katona Dénes, a kegyesrendiek nesztora, elhunyt Sátor-alja-Ujhelyen 92 éves korában. Derék pap és magyar ember volt s az eszkerü kertészkedés terén tekintély. Midőn a tanítástól visszavonult, a kertészkedés képezte szenvedélyét. Igyekezt az indigót meghonosítani, ennek termeléséről irt többször a nyilvánosság számára is s több gazdasági kiállításon mutatott be saját természetű indigót. Gazdasági lapokba is sokat irt.

Betegh Kelemen, ki a mult országgyűlésben belső-szolnoki képviselő volt, elhunyt Felőrben, Erdélyben. Székács József superintendens fia: Székács Gyula, hajvai kereskedő (34 éves), e hó 3-kán hosszas torokbajjal áldozatul esett Angliában, Heathfieldben.

Grün János, a főváros egyik derék polgára s törvényhatósági képviselője, elhunyt e hó 8-án 63 éves korában.

Bernáth József, kir. táblai bíró, hosszabb ideig Somogy megye alispánja, elhunyt a fővárosban 65 éves korában.

Pinksz József honvédszázados s a szabadságharcban is vitéz katona és zászlóaljparancsnok elhunyt 48 éves korában Budapesten s régi bajtársai és az új honvédtisztek mely részvéte mellett temették el. Elhunytak még: Dr. Nagy Károly, Bihar megye nyug. főorvosa, Miskolczon 72 éves korában; Lukácsffy Aurél, ki a lapokba ismeretető czikkeket és szépirodalmi közleményeket gyakran irt s tehetség felől jó véleményt gerjesztett, M.-Vásárhelyben; Tar Károly, N.-Várad törvényhatósági tagja és városi községm., 52 éves korában; Matuly Mihály, ügyvéd és N.-Várad városnak számos éven át főjegyzője, 89 éves korában; Kovács Gusztáv, ref. tanító Gyulán, ki a szabadságharc után Amerikába menekült, s onnan nemrég tért haza és világtalan öreg atyja egyetlen gyámola volt; Dessewffy-Csáky Lujza grófnő Pozsonyban, 76 éves korában.

Nemzeti színház.

Péntek, jun. 5. Először: „Dolores” Dráma 5 felv. Irta Weilen József; ford. Paulay E. Szombat, jun. 6. „Mignon.” Opera 3 felv. Zenéjét szerette Thomas A. (Hauk M. k. a. első föllepteül.) Vasárnap, jun. 7. „Tündérlak Magyarhonban.” Népszimnű 2 felv. Irta N. N.; magyarosította Somlki. Hétfő, jun. 8. „Dolores.” Dráma 5 felv. Irta Weilen J.; ford. Paulay E. Kedd, jun. 9. „Hamlet.” Opera 5 felv. Zenéjét szerette Thomas A. (Hauk k. a. föllepteül.) Szerda, jun. 10. „A másoló.” Dramolet 1 felv. Meilhae után Ábrányi E. — „Az utóirat.” Vigjáték 1 felv. Irta Angier E.; ford. Paulay E. — „Kénytelen házasság.” Vigjáték 1 felv. Irta Mollière; ford. Szász K. Csütörtök, jun. 11. „A sevillai borbély.” Vig opera 5 felv. Zenéjét szerette Rossini. (Hauk M. k. a. föllepteül.)

Szerkesztői mondanivaló.

Pécs. K. Zs. Schulz Ferencz életrajza (arcképpel) már megjelent a Vasárn. Ujság egy előbbi évfolyamában, s így ez újabb, pótközleményt nem használhatjuk föl.

Budapest. D. Sz. F. A. „régí jó idők hegedüseről” egy úttól szivesen adnánk egy czikket, mely összesen sem volna sokkal hosszabb, mint most ez az egyrő szóló. Ebben nagyon sok a felesleges szószaporítás, ismétlés s kisebb érdekű részlet; annyi trüünk nincs, hogy mint ezt, így megbírnánk ennél is, a többinél is, egyenként.

K. E. Egészen mások ma olvasóközönségünk s ahhoz képest lapunk igényei, mint voltak csak néhány évvel is ezelőt. A természeti tudományok, az ember és élettan, ipar és mesterségek folytonos és gyors haladása, melyeknek színvonalán kell tartanunk olvasóinkat, újabb források használatát követeli, mint a melyekből ön — úgy látszik — merit. De mivel közleményeitől általában a viláosság, jó irány s élvezhetőség elvitathatatlan: örülni fogunk, ha e figyelmeztetésünk számba véve, továbbra is fölkeres időnként dolgozataival. A régebb óta nálunk levő az érintett okból tettük félre — s maradt el aztán végkép is a közlése.

É. A. Az adoma érdekes s jó.

P. I. Az algiri naplótöredékeket, mihely sor kerül, közölni fogjuk.

M. G. Az öt hó előtt beküldött helyett inkább mást kértünk.

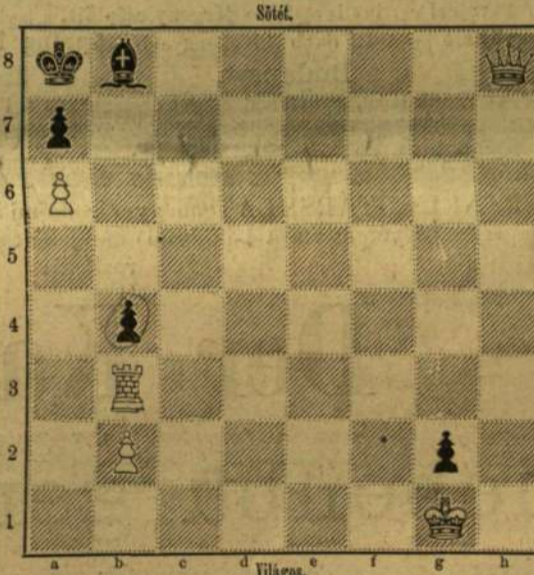
Budapest S. S. A merengés, egy más által megirt négy sor fölött, nem sokat ér. Nem is közölhető.

„Majalis.” A vers ugyan nem üti meg egészen a mértéket, de oly költői ésjárás nyilatkozik benne, oly lyrai ér üti föl magát itt-ott, hogy félre tettük, megjelölni összehasonlítás által a haladást, melyet talán egy év múlva beküldendő költeménye ezzel szemben bizonyosan föl fog mutatni.

„Világgyűlölet monológia.” — társai. Elég könnyű, de szintoly pongyola verselés: fölfelelvonásuk. Az elsőben volna eszmei tartalomra törekvés, de a mellet, hogy ferde irányban jár, nem is költői. A többiek csak alkalmiság jellegével bírnak, igen sekélyes tartalmuak és sem külső, sem belső érdemük nincs arra, hogy közöltesenek. — Láthatja, hogy „figyelemre méltatlannal vagy épen olvasatlanul” a papirkosárba nem dobtuk; az nem is szokásunk. Keresnők mi a gyönyört a lom közt is, csakhogy vajmi ritkán találjuk!

SAKKJÁTÉK.

758. sz. feladvány Daly M.-től (Londonban).

Világos indul s a harmadik lépésre mattot mond.

A 753-dik számú feladvány megfejtése. (Gold Samultól Bécsben.) VII. SSt. 1. Va2—a3 Fc7—a3; 2. Hd1—c3 Bb8—b4 v. Hf3—d2 3. Fc7—d8 v. f2—f4 matt.

Helyesen fejtték meg: Veszprémben: Fülöp József. — Gelsen: Glesinger Zsigmond. — Sárospatakon: Gérecz Károly. — Debrecezenben: Zagya Imre. — Sziget-térség: Mayer Károly. — Egerben: Tilkovszky Fridolin. — Parahyten: Rothfeld József. — Miskolczon: Hartmann testvérek. — Szabadkán: Kosztolányi Árpád. — A pesti sakk-kör.

Rövid értesítések. Pécs: K. Zs. Feladványát elteszik az ösi idényre.

TARTALOM.

Walt Whitman (arckép). — A Margit-szigeti híd (képpel). — A magyar korona-örök (képpel). — A Veszura tervezett vaspálya (képpel). — Temetők és temetés Párisban (folyt.). — Utazás a tenger alatt (folyt. két képpel). — Egyveleg. Melléklet: Mindenek megvan a maga haszna. — A víz dalnokai. | Sárospataki adoma Kossuth Lajos jogá-z korából. — A hétöd. Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyletek. — Egyház és iskola. — Mi újság? — Halálozások. — Nemzeti színház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Felölés szerkesztő Nagy Miklós. (L. czukor-utca 11. sz.)

HETI-NAPTÁR.

Hónapi-és Heti nap	Katholikus és protestáns naptár	Görög orosz naptár	Izraeliták naptára	N a p		H o l d										
				hossza	kél nyug.	hossza	kél nyug.									
	junius	jun. (6)	Siván R.	l.	p.	ó.	p.	ó.	p.							
14 Vasár	D 3 Vazul pk.	D 2 Elizeus	2 F 2 Nicephor	29	83	10	4	6	7	54	85	15	4	30	8	51
15 Hétfő	Vitus, Vid	Kresc Lybia	3 Lucilian	30 Roschod.	84	7	4	6	7	54	89	11	5	38	9	47
16 Kedd	Benno	Juditha	4 Metrophus	1 Thamus	85	4	6	7	55	112	46	6	58	10	20	
17 Szerd.	Adolf, Rainer	Adolf	5 D rotheus	2	86	2	6	7	55	125	59	8	7	11	2	
18 Csüt.	Marcellian	Marcel	6 Visarion	3	87	59	4	6	7	55	138	50	9	19	11	27
19 Pént.	Protáz, Gyárfás	Gyárfás	7 Theodotus	4	88	56	4	6	7	56	151	21	10	29	11	45
20 Szom.	Szilvérius	Flóra, Erdős	8 Theodor vért.	5 S. Csuk.	89	53	4	6	7	56	163	34	11	26	regg.	

Hold változása. ☾ Első negyed 21-én 9 óra 17 perczkor este.

Előfizetési fölhívás

Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok

1874. évi július—decemberi folyamára.

„A Vasárnapi Ujság“ és „Politikai Ujdonságok“ sokkal régebb ismerősei az olvasó közönségnek, semhogy minden félévi előfizetés idejénkor hosszas bemutatásra vagy önajánlatásra volna szükségök.

Czélban, szellemben a régié, a mik két évtized óta voltak. Czéljuk: a fölvilágosodás és józan haladás terjesztése úgy az ismeretekben és az izlésben, mint politikában és közéletben. Szellemök: szabadelvű, független, nemzeti.

Terjedelemben és alakban azonban nagy változáson mentek át. Évről évre fejlődve, emelkedve e részben, különösen a jelen év kezdete óta oly terjedelmet s oly küldiszt nyertek, mely e társ-hetilapot, u. m.: a Vasárnapi Ujság két-, a Politikai Ujdonságokat másfél-, és így együtt hetenként negyfedél iven, a legbővebb tartalmu heti közlönyné teszi, melylyel a hazai hasonnemű vállalatok közül egy sem versenyezhet.

E nagy terjedelem teszi lehetségese nemcsak kivételesen, hanem

FRANLINK-TÁRSULAT magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.

foltonosan oly nagyobb művek közlését, minő a jelen félévben a „Tenger alatti utazás“ című illusztrált regény első része, melynek folytatását, a rendkívül érdekes és tanulságos olvasmányt befejező második részt a második félévben aduk.

Örömmel jelenthetjük olvasóinknak azt is, hogy a jövő félévben Jókal Mórtól „A Balaton völgyénei“ című elbeszélést lesz alkalmunk közölni, a melyet az ünnepeit író egyenesen lapunk számára írt.

S általában a Vasárnapi Ujság szépirodalmi és egyéb közleményei, valamint képei, becsben és érdekeségben folyvást emelkedve, tárczarovatai az eddigiehez képest majdnem kétszoros terjedelemben, — a Politikai Ujdonságok az események kimerítő közlésében, s végre a „Magyar Gazda“ című mellékletünk a gazdaközönséget érdeklő közhasznú közleményekben, — reméljük, minden jogos igényt ki fognak elégíteni.

Budapest, június hóban, 1874.

NAGY MIKLÓS, szerkesztő.

Előfizetési föltételek:

postai szétküldéssel vagy Budapesten házhoz hordva

a Vasárnapi Ujság

Csupán

Csupán

Politikai Ujdonságok együtt:

Vasárnapi Ujság

Politikai Ujdonságok

Évnyegyedre (július—szeptember) . . . 3 ft. Félévre (július—december) . . . 6 „

Évnyegyedre (július—szeptember) . . . 2 ft. Félévre (július—december) . . . 4 „

Évnyegyedre (július—szeptember) 1 ft. 50 kr. Félévre (július—december) . . . 3 „

Azon t. előfizetőket, kiknek előfizetése június hó végével lejár, tisztelettel fölhívjuk, sziveskedjenek előfizetéseiket mielőbb megújítani, hogy a lapok küldésében nehézség ne történjék. — Egyes előfizetők legzélszerűbben postai utalvány által eszközölhetők, a melyre bérmentesítésül csak egy darab 5 kros bélyeg kívánatik. — Tíz előfizetett példányra gyűjtőinknek egy tiszteletpéldánnyal szolgálunk.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala

(Pest, egyetem-utca 4-dik szám alatt.)

Budapest, június 21-én 1874.

25-dik szám.

ELŐFIZETÉSI FÖLTÉTELEK: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft., félévre 6 ft. Csupán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft., félévre 4 ft. Csupán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft., félévre 3 ft.

XXI. évfolyam.

HIRDETÉSEK DÍJA: Egy ótör háshozott petit sor, vagy annak helye egyszeri ígatásnál 15 krajczár; többes-íratásnál 10 krajczár. Bélyegdíj külön minden ígatás után 30 krajczár. Kiadó-hivatalunk számára hirdetésményeket elfogad Bécsben: Haasenstejn és Vogler, Wallfischgasse Nr. 10, Mosse R. Seilerstätte Nr. 2 és Oppelk A. Wollzeile Nr. 22.

DUKA TIVADAR.

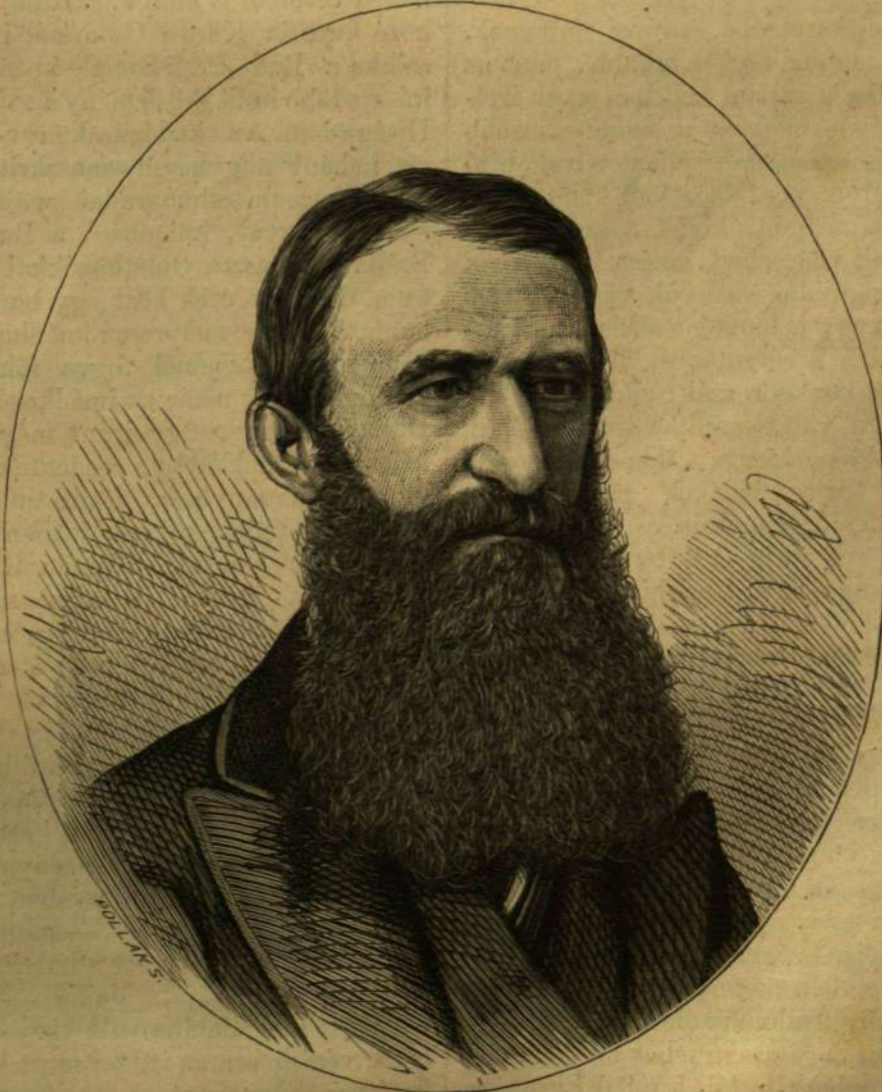
Nem tudom, a haza-föld mi varázsszal vonja szívünket! — éneklí a régi kor egy költője s bizonyítja, hogy a hazaszeretet régi erénye s a honvágy régi betegsége már az emberi nemnek Svájczon kívül talán nincs ország, mely fiainak ez erényével jobban dicsekedhetnek, s fiaí e betegségével büszkébb lehetne — mint hazánk. A magyar ember (s a mai nemzedéknek annyi módja volt e szomorú tapasztalatokra!) száműzötten, bujdosva, a föld tulsó oldalán is magyar marad, szívben, nyelvben, szokásban; évtizedek mulva is visszaohajt, visszasír a rőghöz, melyen bölcsője akadozott s nem halhat meg nyugodtan, mig nem hiszi, hogy hazai föld göröngye fog koporsójára omlani.

A haza iránti hű emlékezésnek s szeretetnek, annyi közt, egyik példája Duka Tivadar hazánkfia is, ki a sors által a föld tulsó oldalára sodortatva, egy századnegyed alatt sem feledte el hazáját, nyelvét, s szívében nem lett idegen a föld iránt, mely szülte. Tudománya által a magyar név dicsőségét emelte a távolban is; két ízben látogatta meg hazáját, fél-egyenlítő hosszú utról, s életét befejezni valószínűleg szülőföldjére fog visszatérni ismét.

Duka 1825. jun. 22-én született Sáros-megyében Dukafalván, hol ősi — régi magyar nemes család — századok óta laktak. Tanulását Eperjesen kezdte, Sáros-patakon folytatta s bölcsészetet és jogot ismét Eperjesen végzett, amazt Vandrák, ezt Csupka vezetése alatt. Kiténő sikerrel s korán végezte e tanfolyamokat, úgy hogy már 19 éves korában joggyakoroknak esküdt föl a kerületi táblánál s egyszerű-mind tiszteletbeli esküdti minőségben a megyénél is szolgálatba lépett. Ez volt akkor az előmenetel első lépcsője, s majdnem egyetlen útja, magyar nemes fiának; s Dukát ma talán a bírói vagy tisztviselői pályán találónók, kisebb-nagyobb magasságu fokon, ha — a sors, mely nagy eseményekkel az egyesek élettörténeteit is

lagnak, kedvét megnyervén, ez maga mellé vette, s a világsi katasztrófiág el sem eresztette többé oldala mellől. Harczí működése részleteiből elég annyit említenünk, hogy az (1849) ápril 26-dikai komáromi csatánál különösen kiténtette magát, a napiparancsban dicsérettel említett s katonai érdemjelt kapott. Buda ostrománál, az ostrom előtti éjjel a várfalhoz támogatott létrákat kísérő fedezetet is ő vezényelte.

Világosnál a fegyverletétel őt is megfosztá kardjától s egy időre szabadságtól is. De sikerült, kivált megrongált egészsége tekintetéből, Gräfenbergbe menekülnie, a hol rendőri föltgyelet alatt használta

DUKA TIVADAR.

Utánvét mellett küld szét a már 1849 óta fennálló

Lukovits József-féle fűszer-, thea-, rum- és borkereskedés

Table listing various goods and prices: 1 font legfin. cukorára sú. 30, 1 » finom cukor süveg számára . . . 28, 5 » legfin. Cuba kávé . . . 5, 5 » » jamaika kávé 4 80, 5 » » mokka arabiai kávé . . . 4 50, 5 » » ceylon arabiai kávé . . . 4 50, 5 » arany-java kávé . . . 5 50, 5 » campos kávé . . . 4, 5 » » legfinomabb rizs . . . 80, 5 » » közepeszerű . . . 70, 1 » » thea-sütemény . . . 1, 1 font orosz thea . . . 2, 3, 1 » » finom melange thea 3, 4, 1 » » pecco virág-thea 4, 5, 6, 1 » » zománcolt thea-szelen-cze, 1/2 font melange thea-taralommal . . . 1 50, 1 » » ug. anaz 1/4 font tartalommal . . . 1, 1 » » pint brazilai rum-tartal. 1, 1 » » cuba rum-tartalom. 1 60, 1 » » valódi jamaika rum 2 10, 1 » » » legfin. jamaika rum . . . 2 80, 1 font » csokoládé 60 — 80 kr. 1 20, 1 » » thea-sütemény . . . 1, Ezei kívül ajánlom még mindennemű ásvány vizek, pezsgó-, asztali- és csemege boraimat, továbbá Milly- és Flóra-gyertyákat, Liebig-féle huskvonatot, s minden az e szakba vágó árucikkeket. Az utolsó posta, vagy vasuti állomás pontos feljegyzése kérek. Valódi árak- és súlymértékért jótállás biztosítottik. (269 4—8) Tisztelettel Lukovits József.

Lőrincz István (9—12)

lábbeli gyárnok Budapest, országút 19-ik szám alatt ajánlja férf-, nő- és gyermekemű lábbeli gyártmányait, mel ekkel az 1872. é kecskeméti országos kiállításon bronz-, az aligmolt bécsi világkiállításon pedig érdem-éremet nyert. Megrendelés-k helyben és vidékre, nagyban és klesinyben a legnagyobb pontossággal eszközöltenek. Vidékieknek rendszer mértékűkű is, csupán centimeter, sőt viselt lábbeli után a legkényelmesebb lábbellek utánvételével küldetnek. Netán készletben nem található mértékű lábbelit (kivéve hosszúságu — csizmát) gyára kiténő berendezése mellett gépek segítségével, 2 óra alatt, szinte jótállással elkő-zít.

A „Franklin-társulat“ magyar irodalmi intézet és könyvnyomda kiadásában (Budap est egyetem-utca 4-ik sz.) megjelent és minden könyvtárban kapható:

HOGYAN BOLDOGULUNK?

Irta Dr. Mathews Vilmos. Fordította és megjegyzésekkel ellátta POLIGÉN. Két kötet (VIII 236, 284 lap.) — Ára a két kötetnek 1 frt. (Ezen mű egyszeresmind a „Kis Nemzeti Múzeum“ 28-dik és 24-dik kötetét képezi.)

Tartalom: I. kötet. Siker és kudarc. — Szerencse és balszerencse. — Életpálya választás. — Testi művelés. — Összpontosítás vagy a czél egysége. — Önbizalom. — Czéllok és módok eredetisége. — Úgyelés a részletekre. — Gyakorlati képesség. — Határozottság. — Modor. II. kötet. Üzleti szokások. — Ön-hirdetés. — Az akarat és mód. — Tartalék-erő. — Idő-gazdászta. — Pénz, — haszna és kára. — Kereskedelmi bukások — Tülmunkáság és nyugalom hiánya. — Igaz és látszólagos siker.

„Oly fajta könyv ez, s valóban nem alább való, mint a Smiles ismeretes és világhírű Önségelye; az életbölcselet számtalan példában adja, melyek legtöbbnyire történelmi s hírneves egyének életéből vannak véve . . . tulnyomólag az anyagi élet terén forog, a világi boldogulás módjait fejtegeti, de tiszta erkolectani szempontból, a mellett vonzó modorban, élénken és tanúságosan. Alig van, a ki ne tanulhatna belőle, s senki sincs, a ki élvezetet ne merithetne, mint egy jó adomakönyvből.“ — „Vasárnapi Ujság“ 20. szám. „Nem igen ismerünk könyvet, mely annyi tápraesett gondolatot, gyakorlati életbölcseletet s oly józan világnézetet tartalmazna, mint a szoban levő. Egy fiatal ember a-zalról sem volna szabad hiányoznia. Mentől nagyobb elterjedést kívánunk e könyvnek.“ — „Székely hírlap“ 38. szám. „A Franklin-társulat . . . egy valódi kincsrel ajándékozta meg hazáját. Időszakonként többször lesz alkalmunk e műből idézni: mert az csupa életbölcselet! Vajha a „Kis Nemzeti Múzeum“ e könyve minden magyar asztalán ott volna található.“ — Szabadka 20. szám.

E könyvet az életbölcselet bányájának mondhatnók, melyből sok tanulságot merithet az olvasó, minél fogva nagy elterjedést kívánunk neki, valamint e két kötetet kívül az egész vállalatot is a legmelegebben ajánljuk. Gazdag tartalmu könyvtárra tesz szert, a ki azt megszerzi, oly könyvtárt, melyben jobbára a magyar irodalom gyöngyei foglalhatnak. — Sopron, 1874. 23. szám.